

A – Vývoj a činnosť Súdneho dvora v roku 2009

Predkladateľ: predseda Súdneho dvora Vassilios Skouris

Táto prvá časť výročnej správy predstavuje súhrnným spôsobom činnosť Súdneho dvora Európskej únie počas roka 2009. Po prvé podáva prehľad o vývoji tejto inštitúcie v priebehu uplynulého roka s dôrazom na inštitucionálne zmeny, ktoré ovplyvnili Súdny dvor, a na nový vývoj týkajúci sa jeho vnútornej organizácie a pracovných metód (časť 1). Po druhé obsahuje štatistickú analýzu o vývoji pracovnej vyťaženia Súdneho dvora, ako aj o priemernej dĺžke trvania konaní (časť 2). Po tretie uvádza, ako každý rok, hlavné vývojové smery judikatúry podľa jednotlivých oblastí (časť 3).

1.1. Významnou udalosťou, ktorá poznačila inštitucionálny vývoj Súdneho dvora v roku 2009, bolo nepochybne vstúpenie Lisabonskej zmluvy do platnosti. Táto zmluva priniesla viacero zmien ustanovení Zmluvy EÚ a Zmluvy ES, ktoré sa týkajú Súdneho dvora. Niektoré z týchto zmien vyplývajú z opustenia štruktúry troch pilierov Európskej únie, z toho vyplývajúceho zániku Európskeho spoločenstva a právnej subjektivity, ktorú má odteraz Únia. Ostatné zmeny sú špecifickejšie a týkajú sa priamo Súdneho dvora.

Aby sme spomenuli len najvýznamnejšie, poznamenajme hneď na úvod, že súdny orgán Únie sa od 1. decembra 2009 nazýva Súdny dvor Európskej únie. Pozostáva, ako to bolo doposiaľ, z troch súdov, ktoré sa odteraz nazývajú: Súdny dvor, Všeobecný súd a Súd pre verejnú službu.

Zriadenie prípadných iných osobitných súdov zostáva stále možným, ale v nadväznosti na vstúpenie Lisabonskej zmluvy do platnosti sa o tomto zriadení bude uvažovať na základe riadneho legislatívneho postupu, a to spolurozhodovaním s kvalifikovanou väčšinou, a nie na základe jednomyselnosti, ako to bolo doteraz. Platí to rovnako aj pokiaľ ide o zmeny štatútu Súdneho dvora, s výnimkou ustanovení týkajúcich sa postavenia sudcov a generálnych advokátov, ako aj o pravidlá používania jazykov uplatňovaných na Súdnom dvore.

Podstatná zmena sa týka konania o vymenovaní členov Súdneho dvora a Všeobecného súdu. Sudcovia a generálni advokáti sú odteraz menovaní konferenciou zástupcov vlád členských štátov po konzultácii s výborom povereným poskytnutím stanoviska o vhodnosti kandidátov vykonávať funkciu sudcu a generálneho advokáta na Súdnom dvore a na Všeobecnom súde. Výbor sa skladá zo siedmich osôb vybraných spomedzi bývalých členov týchto dvoch súdov, členov najvyšších vnútroštátnych súdnych orgánov a uznávaných odborníkov v oblasti práva, pričom jedného z nich navrhne Európsky parlament.

Čo sa týka právomoci Súdneho dvora, treba poznamenať, že ak Zmluvy neustanovujú inak, rozširujú sa na právo Európskej únie. Keďže piliere zanikli a Lisabonská zmluva zrušila články 35 EÚ a 68 ES, ktoré stanovovali obmedzenia jeho právomoci, Súdny dvor získava všeobecnú právomoc týkajúcu sa prejudiciálnych konaní v oblasti priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

Na jednej strane, pokiaľ ide o policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, právomoc Súdneho dvora rozhodovať v prejudiciálnom konaní sa stáva povinnou a nie je viac podmienená vyhlásením každého členského štátu o jej uznaní a o označení vnútroštátnych súdov, ktoré môžu podať návrh na začatie konania. V zmysle prechodných ustanovení sa však táto plná právomoc bude môcť uplatňovať až po uplynutí piatich rokov od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy.

Na druhej strane, pokiaľ ide o vízovú, azylovú, prisťahovaleckú a iné politiky, ktoré sa týkajú voľného pohybu osôb (najmä justičná spolupráca v občianskych veciach, uznávanie a výkon rozsudkov), návrh na začatie prejudiciálneho konania bude môcť na Súdny dvor odteraz podať každý vnútroštátny súd, a nie len súdy vyšších stupňov, a Súdny dvor bude mať odteraz právomoc rozhodovať o opatreniach týkajúcich sa verejného poriadku v rámci cezhraničných kontrol.

Okrem toho je podstatné pripomenúť, že so vstupom Lisabonskej zmluvy do platnosti sa Charta základných práv Európskej únie stáva záväzným právnym predpisom a získava rovnakú právnu silu ako zmluvy.¹ Nakoniec v citlivej oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) má Súdny dvor výnimočne právomoc jednak na preskúmanie rozdelenia právomocí medzi Úniou a SZBP, ktorej implementácia nemôže ovplyvniť výkon právomocí Únie alebo právomoci inštitúcií v súvislosti s výkonom výlučných alebo delených právomocí Únie, a jednak má právomoc na rozhodovanie o žalobách o neplatnosť podaných proti rozhodnutiam Rady, ktorými sa prijímajú obmedzujúce opatrenia proti fyzickým alebo právnickým osobám napríklad v rámci boja proti terorizmu (zmrazenie aktív).

V Lisabonskej zmluve sú tiež uvedené významné zmeny týkajúce sa konaní pred súdnymi orgánmi Únie. Spomedzi najdôležitejších poznamenajme na jednej strane zjednodušenie podmienok prípustnosti žalôb podaných jednotlivcami proti všeobecne záväzným aktom inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr Únie. Konkrétne fyzické alebo právnické osoby môžu odteraz podať žalobu proti všeobecne záväzným aktom, ktoré sa ich priamo týkajú a nevyžadujú vykonávacie opatrenia. Nemusia teda už preukázať, že sa ich takýto druh aktu osobne týka.

Na druhej strane Lisabonská zmluva posilňuje mechanizmus peňažných sankcií (paušálna pokuta a/alebo penále) v prípade nevyhovievania rozsudku o nesplnení povinnosti. Súdny dvor odteraz môže v štádiu prvého rozsudku o nesplnení povinnosti uložiť peňažné sankcie, pokiaľ Komisii neboli oznámené vnútroštátne opatrenia preberajúce smernicu.

1.2. Okrem zmien zavedených Lisabonskou zmluvou si zasluhuje zmienku aj zmena Rokovacieho poriadku Súdneho dvora z 13. januára 2009 (Ú. v. EÚ L 24, s. 8). Týka sa článku 7 ods. 3 uvedeného poriadku, ktorý upravuje podrobnosti o voľbe predsedu a predsedov komôr. Vo svojom niekdajšom znení toto ustanovenie uvádzalo dve kolá volieb. V prípade rovnosti hlasov v druhom kole bol zvolený vekovo starší sudca. Nové znenie uvedeného ustanovenia uvádza, že ak žiadny sudca nezíska hlasy od viac ako polovice sudcov Súdneho dvora, uskutočnia sa ďalšie kolá volieb až dovtedy, kým sa táto väčšina nedosiahne.

2. Súdne štatistiky Súdneho dvora za rok 2009 sú celkovo poznamenané zvýšením produktivity a zachovaním uspokojujúcej efektívnosti, pokiaľ ide o dĺžku trvania konaní. Okrem toho je tiež potrebné poukázať na sústavnú tendenciu zvyšovania počtu návrhov na začatie prejudiciálneho konania predložených Súdnemu dvoru.

Súdny dvor v roku 2009 ukončil 543 vecí (čistý počet so zreteľom na spojenie vecí), čo predstavuje citeľné zvýšenie v porovnaní s predchádzajúcim rokom (495 skončených vecí v roku 2008).

¹ Okrem iného článok 6 ods. 2 ZEÚ spresňuje, že „Únia pristúpi k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách“. Protokol č. 8 uvádza, že dohoda o pristúpení musí spresniť najmä „osobitné formy možnej účasti Únie v kontrolných orgánoch európskeho dohovoru [a] mechanizmy potrebné na zabezpečenie toho, aby žaloby podané štátmi, ktoré nie sú členskými štátmi, a žaloby podané jednotlivcami boli správne adresované členským štátom a/alebo Únii podľa povahy vecí“. Týmto pristúpením „nebudú dotknuté právomoci Únie ani právomoci jej inštitúcií“.

Z týchto vecí bolo 377 ukončených vyhlásením rozsudku a 165 ukončených vydaním uznesenia. Počet vyhlásených rozsudkov v roku 2009 patrí k najvyšším v histórii Súdneho dvora.

Na Súdny dvor bolo podaných 561 nových vecí (nezávisle od spojenia vecí z dôvodu súvisiacich konaní), čo predstavuje mierne zníženie v porovnaní s rokom 2008 (592 podaných vecí). Je však potrebné zdôrazniť, že počet prejudiciálnych konaní podaných tento rok je najvyšší v histórii Súdneho dvora (302 vecí).

Pokiaľ ide o dĺžku trvania konaní, štatistické údaje sú veľmi pozitívne. Pokiaľ ide o prejudiciálne konania, táto dĺžka dosahuje 17,1 mesiaca, teda prakticky rovnakú dĺžku trvania, aká bola v roku 2008 (16,8 mesiaca). Pokiaľ ide o žaloby a odvolania, priemerná dĺžka trvania konania bola 17,1 mesiaca pri žalobách a 15,4 mesiaca pri odvolaniach (v roku 2008 to bolo 16,9 mesiaca a 18,4 mesiaca).

Okrem reformy pracovných metód vykonanej v ostatných rokoch zefektívnenie práce Súdneho dvora v prejednávaní vecí spôsobilo tiež zvýšené využívanie rôznych procesných prostriedkov, ktoré má k dispozícii na urýchlenie určitých konaní (naliehavé prejudiciálne konanie, prednostné prejednanie vecí, skrátene konanie, zjednodušené konanie a možnosť rozhodovať bez návrhov generálneho advokáta).

Naliehavé prejudiciálne konanie bolo navrhované v 3 veciach a určená komora rozhodla, že podmienky požadované článkom 104b rokovacieho poriadku boli splnené v dvoch prípadoch. Tieto veci boli skončené v priemernej dĺžke trvania konania 2,5 mesiaca.

Skrátene konanie bolo navrhované v piatich prípadoch, ale podmienky stanovené rokovacím poriadkom neboli splnené v žiadnom z nich. V súlade s praxou zavedenou v roku 2004 o prípustnosti alebo zamietnutí návrhu na skrátene konanie rozhoduje predseda Súdneho dvora odôvodneným uznesením. Okrem toho bolo v prípade ôsmich vecí rozhodnuté o prednostnom prejednaní.

Súdny dvor navyše častejšie používal zjednodušené konanie podľa článku 104 ods. 3 rokovacieho poriadku na zodpovedanie určitých prejudiciálnych otázok. Na základe tohto ustanovenia bolo uznesením skončených celkovo 22 vecí.

Napokon Súdny dvor často využíval možnosť, ktorú mu poskytuje článok 20 jeho štatútu, rozhodnúť bez návrhov generálneho advokáta, ak prejednanie vecí nenastoluje novú právnu otázku. Približne 52 % rozsudkov bolo v roku 2009 vyhlásených bez návrhov generálneho advokáta (v porovnaní so 41 % v roku 2008).

Pokiaľ ide o rozdelenie vecí podľa rozhodovacích zložení Súdneho dvora, veľká komora rozhodla približne 8 %, päťčlenné komory rozhodli 57 % a trojčlenné komory rozhodli približne 34 % vecí skončených v roku 2009 rozsudkom. V porovnaní s predchádzajúcim rokom bol zaznamenaný pokles podielu vecí prejednávaných veľkou komorou (14 % v roku 2008) a zvýšenie podielu vecí prejednávaných trojčlennými komorami (26 % v roku 2008). Pokiaľ ide o veci ukončené uznesením vo veci samej, 84 % z nich bolo rozhodnutých v trojčlenných komorách, 10 % v päťčlenných komorách a 6 % predstavujú uznesenia rozhodnuté predsedom Súdneho dvora.

Ďalšie podrobnejšie informácie týkajúce sa štatistických údajov súdneho roka 2009 sa nachádzajú v bode C tejto správy.

Otázky ústavnosti alebo inštitucionálne otázky

Spory vyplývajúce z právneho základu v rámci prvého piliera boli predmetom viacerých rozsudkov, ktoré je vhodné pripomenúť. Vo veci Parlament/Rada (rozsudok z 3. septembra 2009, C-166/07) Súdny dvor rozhodol, že príspevky Spoločenstva do Medzinárodného fondu pre Írsko musia byť založené na dvojitom právnom základe, a to na článkoch 159 ES a 308 ES. Dôsledkom využitia tohto dvojitého základu je, že normotvorca Spoločenstva musí zladať rozličné legislatívne postupy, aby prijal jeden a ten istý akt.

Súdny dvor začal pripomenutím, že v rámci systému právomocí Spoločenstva musí byť voľba právneho základu aktu založená na objektívnych skutočnostiach, ktoré môžu byť súdne preskúmateľné, a medzi ktoré patria predovšetkým cieľ a obsah predmetného aktu. Použitie článku 308 ES ako právneho základu aktu je odôvodnené len vtedy, ak žiadne iné ustanovenie Zmluvy nezveruje inštitúciám Spoločenstva právomoc potrebnú na prijatie predmetného aktu. Na použitie tohto ustanovenia sa navyše vyžaduje, aby predmetná činnosť súvisela s „fungovaním spoločného trhu“.

Súdny dvor v nadväznosti na to konštatoval na jednej strane, že ciele nariadenia (ES) č. 1968/2006 o finančných príspevkoch Spoločenstva do Medzinárodného fondu pre Írsko (2007 – 2010)², zodpovedajú cieľom, ktoré sleduje politika Spoločenstva týkajúca sa hospodárskej a sociálnej súdržnosti, a na druhej strane, že finančný príspevok Spoločenstva do Fondu, pokiaľ sa odhládne od otázky právneho rámca, ktorého je súčasťou, spadá medzi osobitné opatrenia, ktoré môžu byť, ak sa ukážu ako nevyhnutné na dosiahnutie cieľov uvedených v článku 158 ES mimo rámca štrukturálnych fondov, prijaté v súlade s článkom 159 tretím odsekom ES. No ani spôsoby spolupráce medzi Spoločenstvom a Fondom, ani podmienky a spôsob platby finančných príspevkov Spoločenstva neumožňujú, aby Spoločenstvo zabránilo tomu, že tieto príspevky budú Fondom použité na činnosti, ktoré, hoci sú v súlade s cieľmi dohody o Medzinárodnom fonde pre Írsko, presahujú pôsobnosť politiky Spoločenstva týkajúcej sa hospodárskej a sociálnej súdržnosti alebo prinajmenšom sa neriadia podľa kritérií uplatňovaných Spoločenstvom v rámci tejto politiky. Normotvorca Spoločenstva teda mohol správne konštatovať, že spektrum činností financovaných pomocou tohto nariadenia presahuje pôsobnosť politiky Spoločenstva týkajúcej sa hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Článok 159 ES pokrýva len samostatné činnosti Spoločenstva uskutočňované podľa právneho rámca Spoločenstva, ktorých obsah nepresahuje pôsobnosť politiky Spoločenstva týkajúcej sa hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Článok 159 tretí odsek ES teda sám osebe neposkytuje Spoločenstvu potrebnú právomoc na sledovanie cieľov politiky Spoločenstva týkajúcej sa hospodárskej a sociálnej súdržnosti prostredníctvom finančných príspevkov za podmienok stanovených nariadením č. 1968/2006.

Nariadenie č. 1968/2006 však má za cieľ podporovať činnosť medzinárodnej organizácie založenej dvoma členskými štátmi, ktorej účelom je posilňovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Ako pritom vyplýva z článku 2 ES a článku 3 ods. 1 písm. k) ES, posilňovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti predstavuje pre Spoločenstvo jeden z jeho cieľov i mimo rámca hlavy XVII Zmluvy. Okrem toho účel uvedeného nariadenia spadá do rámca spoločného trhu, keďže má za cieľ priniesť hospodárske zlepšenia znevýhodneným oblastiam dvoch členských štátov, a teda aj zlepšenie fungovania spoločného trhu.

Súdny dvor z toho vyvodil, že vzhľadom na to, že nariadenie č. 1968/2006 sleduje ciele uvedené v článku 2 ES, článku 3 ods. 1 písm. k) ES a hlave XVII Zmluvy bez toho, aby samotná táto hlava priznávala Spoločenstvu právomoc na ich dosiahnutie, mal normotvorca Spoločenstva použiť ako

² Nariadenie Rady (ES) č. 1968/2006 z 21. decembra 2006 (Ú. v EÚ L 409, s. 86).

právny základ spoločne článok 159 tretí odsek ES a článok 308 ES a dodržať legislatívne postupy, ktoré sú v nich stanovené, teda tak postup uvedený v článku 251 ES nazývaný „spolurozhodovanie“, ako aj jednomyselné hlasovanie v Rade.

Rovnako pokiaľ sa týka určenia vhodného právneho základu v rámci prvého piliera, vo veci Komisia/Parlament a Rada (rozsudok z 8. septembra 2009, C-411/06) Súdny dvor rozhodol spor týkajúci sa právneho základu nariadenia (ES) č. 1013/2006, o preprave odpadu³. V tejto veci rozhodol, že uvedený akt musí byť založený na článku 175 ods. 1 ES, a nie na článkoch 133 ES a 175 ods. 1 ES, keďže má len vedľajšie účinky na spoločnú obchodnú politiku.

Podľa tradičnej judikatúry Súdneho dvora sa iba výnimočne, ak akt sleduje viacero cieľov zároveň alebo ak obsahuje viacero zložiek, ktoré sú neoddeliteľne prepojené tak, že jeden vo vzťahu k druhému nie je druhoradý alebo nepriamy, musí takýto akt založiť na rôznych príslušných právnych základoch. V prejednávanej veci Komisia zastávala názor, že voľba dvojakeho právneho základu je nutná z toho dôvodu, že uvedené nariadenie obsahuje dve nerozlučne spojené zložky, jednu patriacu pod spoločnú obchodnú politiku a druhú pod ochranu životného prostredia, ktoré jednu vo vzťahu k druhej nemožno považovať za druhoradú alebo nepriamu.

Súdny dvor nepostupoval v zmysle tradičnej judikatúry a rozhodol, že z rozboru napadnutého nariadenia vyplýva, že je predovšetkým zamerané tak prostredníctvom svojho cieľa, ako aj obsahu na ochranu ľudského zdravia a životného prostredia proti potenciálne škodlivým účinkom cezhraničnej prepravy odpadu. Konkrétne pokiaľ postup predchádzajúceho písomného oznámenia a súhlasu zreteľne sleduje cieľ ochrany životného prostredia v oblasti prepravy odpadu medzi členskými štátmi a v dôsledku toho bol správne založený na článku 175 ods. 1 ES, nebolo by koherentné sa domnievať, že ak sa ten istý postup použije na prepravu odpadu medzi členskými štátmi a tretími krajinami s rovnakým cieľom ochrany životného prostredia, tak má povahu nástroja spoločnej obchodnej politiky a z toho dôvodu musí byť založený na článku 133 ES. Tento záver podporuje rozbor legislatívneho kontextu, do ktorého patrí toto nariadenie. Širší výklad pojmu spoločná obchodná politika nemôže spochybniť záver, podľa ktorého nariadenie č. 1013/2006 je predovšetkým nástrojom politiky ochrany životného prostredia. Akt Spoločenstva môže teda patriť do tejto oblasti aj napriek tomu, že opatrenia, ktoré tento akt stanovuje, sú spôsobilé ovplyvniť obchodnú výmenu. Akt Spoločenstva spadá do výlučnej právomoci v oblasti spoločnej obchodnej politiky podľa článku 133 ES iba vtedy, ak sa špecificky vzťahuje na medzinárodný obchod tým, že jeho účelom je podporovať, uľahčovať alebo upravovať obchodné vzťahy a má priamy a bezprostredný účinok na obchod s dotknutými tovarmi. Je zrejmé, že táto vec nie je takým prípadom. Cieľom nariadenia č. 1013/2006 nie je určiť vlastnosti, ktoré musí mať odpad, aby mohol byť predmetom voľného pohybu v rámci vnútorného trhu alebo v rámci obchodnej výmeny s tretími krajinami, ale stanoviť harmonizovaný systém postupov, ktorými je možné pohyb odpadu obmedziť na účely zaručenia ochrany životného prostredia.

Spory medzi piliermi slúžiacimi ako právny základ viedli k veci Írsko/Parlament a Rada (rozsudok z 10. februára 2009, C-301/06). Súdny dvor rozhodol, že prijatie smernice 2006/24/ES o uchovávaní údajov vytvorených alebo spracovaných v súvislosti s poskytovaním verejne dostupných elektronických komunikačných služieb alebo verejných komunikačných sietí⁴ sa malo vykonať na základe Zmluvy ES, keďže sa prevažne týka fungovania vnútorného trhu.

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 (Ú. v. EÚ L 190, s. 1).

⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/24/ES z 15. marca 2006 a o zmene a doplnení smernice 2002/58/ES (Ú. v. EÚ L 105, s. 54).

Normotvorca Spoločenstva môže teda použiť článok 95 ES najmä v prípade existencie rozdielov medzi vnútroštátnymi právnymi úpravami, pokiaľ sú takej povahy, že môžu brániť základným slobodám alebo vytvárať prekážky hospodárskej súťaži a tým priamo vplývať na fungovanie vnútorného trhu. Zdalo sa, že rozdiely medzi jednotlivými vnútroštátnymi právnymi úpravami v oblasti uchovávaní údajov o elektronických komunikáciách mohli mať priamy vplyv na fungovanie vnútorného trhu a dalo sa predpokladať, že tento vplyv sa bude zväčšovať. Bolo preto dôvodné, aby normotvorca Spoločenstva konal s cieľom chrániť riadne fungovanie vnútorného trhu a prijal zosúladené pravidlá.

Okrem toho Súdny dvor uviedol, že rovnaká smernica zmenila ustanovenia smernice o ochrane súkromia v sektore elektronických komunikácií, ktorá samotná bola prijatá na základe článku 95 ES. Za týchto okolností v rozsahu, v akom mení existujúcu smernicu, ktorá je súčasťou *acquis* Spoločenstva, uvedená smernica nemohla vychádzať z ustanovenia Zmluvy o EÚ, pretože by došlo k porušeniu jej článku 47.

Napokon Súdny dvor konštatoval, že smernica 2006/24 upravuje činnosti, ktoré nezávisia od prípadného vykonávania činností v rámci policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach. Neharmonizuje ani otázku prístupu k údajom zo strany príslušných vnútroštátnych orgánov v represívnej oblasti, ani otázku používania týchto údajov uvedenými orgánmi a vzájomnej výmeny týchto údajov. Tieto otázky, ktoré v zásade patria do oblasti upravenej hlavou VI Zmluvy o EÚ, boli z ustanovení tejto smernice vylúčené. Z toho vyplýva, že vecný obsah smernice 2006/24 sa v zásade orientuje na činnosť poskytovateľov služieb v dotknutom odvetví vnútorného trhu pri vylúčení činností štátu patriacich pod ustanovenia hlavy VI Zmluvy o EÚ. Vzhľadom na vecný obsah je potrebné konštatovať, že uvedená smernica sa prevažne týka fungovania vnútorného trhu.

Hoci Súdny dvor sa už dlho odvoláva na všeobecné zásady práva Spoločenstva, tieto zásady sú naďalej zdrojom judikatúry. Vo veci Heinrich (rozsudok z 10. marca 2009, C-345/06) Súdny dvor zdôraznil význam nevyhnutného uverejnenia právnych aktov, a tak potvrdil dôležitosť zásady právnej istoty ako všeobecnej zásady práva Spoločenstva.

Na letisku Viedeň-Schwechat bol cestujúcemu odmietnutý nástup do lietadla z dôvodu, že jeho príručná batožina obsahovala predmety považované za zakázané podľa nariadení Spoločenstva. Nariadenie (ES) č. 2320/2002⁵ zakazuje najmä vnášať na palubu lietadiel určité predmety, ktoré sú všeobecne definované v zozname pripojenom k nariadeniu. Vykonanie tohto nariadenia je zabezpečené nariadením (ES) č. 622/2003⁶ a jeho prílohou, zmenenou a doplnenou v roku 2004 nariadením (ES) č. 68/2004⁷, ale nikdy neuverejnenou.

V nadväznosti na toto odmietnutie nástupu podala dotknutá osoba žalobu o určenie protiprávnosti opatrení, ktoré boli voči nej prijaté. Vnútroštátny súd sa Súdneho dvora pýtal, či nariadenia alebo časti nariadení, ktoré neboli uverejnené v *Úradnom vestníku Európskej únie*, môžu byť napriek tomu záväzné.

⁵ Nariadenie (ES) č. 2320/2002 Európskeho parlamentu a Európskej Rady zo 16. decembra 2002 o ustanovení spoločných pravidiel v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva (Ú. v. ES L 355, s. 1; Mim. vyd. 07/007, s. 181).

⁶ Nariadenie Európskej komisie (ES) č. 622/2003 zo 4. apríla 2003 o ustanovení opatrení na vykonávanie spoločných základných noriem bezpečnostnej ochrany civilného letectva (Ú. v. EÚ L 89, s. 9; Mim. vyd. 07/007, s. 252).

⁷ Nariadenie Komisie (ES) č. 68/2004 z 15. januára 2004 o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 622/2003 o ustanovení opatrení na vykonávanie spoločných základných noriem bezpečnostnej ochrany civilného letectva [neoficiálny preklad] (Ú. v. EÚ L 10, s. 14).

Súdny dvor vo svojom rozsudku na úvod pripomenul, že zo samotného znenia článku 254 ods. 2 ES vyplýva, že nariadenie Spoločenstva môže vyvolať právne účinky len vtedy, ak bolo uverejnené v úradnom vestníku. V nadväznosti na to zdôraznil, že akt pochádzajúci od inštitúcie Spoločenstva nemožno použiť voči fyzickým a právnickým osobám v členskom štáte predtým, než mali možnosť sa s ním oboznámiť prostredníctvom riadneho uverejnenia v úradnom vestníku. Rovnaké princípy sa týkajú vnútroštátnych opatrení, ktoré vykonávajú právnu úpravu Spoločenstva.

Pokiaľ ide o prejednávanú vec, Súdny dvor poznamenal, že nariadenie (ES) č. 2320/2002 ukladá povinnosti jednotlivcom v rozsahu, v akom zakazuje vnášať na palubu lietadiel určité predmety definované v zozname pripojenom k nariadeniu. Keďže príloha nariadenia (ES) č. 622/2003 nebola uverejnená, Súdny dvor nemohol skúmať, či sa týka tiež zoznamu zakázaných predmetov, a teda ukladá povinnosti jednotlivcom. Súdny dvor však dodal, že nemožno vylúčiť, že ide o taký prípad. Okrem iného, ako ďalej uviedol Súdny dvor, zoznam zakázaných predmetov nepatrí do žiadnej z kategórií opatrení a informácií, ktoré sa považujú za tajné, a teda sa neuverejňujú. Z toho vyplýva, že v prípade, že by nariadenie (ES) č. 622/2003 upravovalo uvedený zoznam zakázaných predmetov, bolo by nevyhnutne neplatné. Súdny dvor z toho vyvodil, že príloha nariadenia (ES) č. 622/2003 nie je záväzná v rozsahu, v akom ukladá povinnosti jednotlivcom.

Vo veci Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware/Rada (rozsudok z 1. októbra 2009, C-141/08 P) Súdny dvor, rozhodujúc o odvolaní, pripomenul fundamentálnu povahu zabezpečenia práva na obhajobu a sankcionoval jeho porušenie v antidumpingovom konaní.

Rozprava sa týkala najmä nedodržania lehoty desiatich dní uloženej článkom 20 ods. 5 nariadenia (ES) č. 384/96⁸ pre zaslanie návrhov konečných opatrení Komisie Rade. Súdny dvor vo svojom rozsudku na úvod vysvetlil, že Komisia je povinná dodržať túto lehotu, aby podniky informované o jej úmysle zvýšiť antidumpingové clo v porovnaní s clom uvedeným v jej skoršom oznámení mali možnosť predložiť svoje pripomienky. V nadväznosti na to Súdny dvor pripomenul, že nedodržanie lehoty môže viesť k zrušeniu nariadenia prijatého Radou len vtedy, ak existuje možnosť, že správne konanie mohlo z dôvodu tejto nesprávnosti viesť k inému výsledku, čo by sa konkrétne dotklo práva dotknutého podniku na obranu.

Na dosiahnutie zrušenia rozhodnutia Komisie zamietajúceho priznanie štatútu podniku pôsobiaceho v trhovom hospodárstve, prijatého pri porušení lehoty 10 dní, dotknutý podnik teda nemusí preukázať, že toto rozhodnutie by malo iný obsah, ale iba to, že takáto hypotéza nie je úplne vylúčená, keďže by mohol lepšie zabezpečiť svoju obranu v prípade neexistencie procesnej nezrovnalosti. Pokiaľ ide o uplatnenie tejto zásady na prejednávanú vec, Súdny dvor na rozdiel od Súdu prvého stupňa zastával názor, že vzhľadom na skutočnosť, že Komisia už dvakrát zmenila svoje stanovisko z dôvodu pripomienok predložených dotknutými stranami, nemožno vylúčiť, že by znovu nezmenila svoje stanovisko z dôvodu tvrdení uvedených dotknutým podnikom. Preto Súdny dvor zrušil nielen rozsudok Súdu prvého stupňa, ale tiež napadnuté nariadenie Rady.

Rovnako v oblasti všeobecných zásad práva Spoločenstva treba spomenúť odmietnutie Súdneho dvora považovať zásadu rovnosti akcionárov za všeobecnú zásadu práva Spoločenstva. Vo veci Audiolux a i. (rozsudok z 15. októbra 2009, C-101/08) Súdny dvor rozhodol, že právo Spoločenstva neobsahuje všeobecnú právnu zásadu, na základe ktorej sú menšinoví akcionári chránení tým, že väčšinový akcionár, ktorý vykonáva alebo získava kontrolu v spoločnosti, je povinný ponúknuť menšinovým akcionárom odkúpenie ich akcií za rovnakých podmienok, ako sú podmienky

⁸ Nariadenie Rady (ES) č. 384/96 z 22. decembra 1995 o ochrane pred dumpingovými dovozmi z krajín, ktoré nie sú členmi Európskeho spoločenstva (Ú. v. ES L 56, s. 1; Mim. vyd. 11/010, s. 45).

stanovené na nadobudnutie obchodného podielu, ktorým tento väčšinový akcionár získal alebo posilnil svoju kontrolu v spoločnosti. Podľa Súdneho dvora skutočnosť, že sekundárne právne predpisy Spoločenstva obsahujú niektoré ustanovenia o ochrane menšinových akcionárov, sama osebe nepostačuje na vyvodenie záveru o existencii všeobecnej zásady práva Spoločenstva, najmä ak pôsobnosť týchto ustanovení je obmedzená na presne stanovené a určité práva. Okrem toho, všeobecná zásada rovnosti zaobchádzania nemôže sama osebe založiť osobitnú povinnosť väčšinového akcionára na prospech ostatných akcionárov ani nemôže určiť, ktorá špecifická situácia sa s takouto povinnosťou spája. Všeobecná zásada rovnosti tiež nemôže byť rozhodujúca pre voľbu medzi rôznymi možnými prostriedkami ochrany menšinových akcionárov. Podľa Súdneho dvora takéto zaobchádzanie predpokladá voľbu právnych predpisov založenú na zvážení predmetných záujmov a na predchádzajúcom stanovení presných a podrobných pravidiel a nemôže byť odvodené zo všeobecnej zásady rovnosti zaobchádzania. Všeobecné zásady práva Spoločenstva sa totiž v hierarchii noriem nachádzajú na úrovni ústavných zákonov, zatiaľ čo uvedené zaobchádzanie je natoľko podrobné, že si vyžaduje legislatívne spracovanie, ktoré sa realizuje na úrovni Spoločenstva prostredníctvom sekundárneho právneho aktu Spoločenstva.

Zákaz akejkoľvek diskriminácie na základe štátnej príslušnosti a jeho dôsledky boli skúmané v neobvyklom procesnom rámci. Vo veci ČEZ (rozsudok z 27. októbra 2009, C-115/08) sa Súdny dvor vyslovil k tejto zásade v oblasti pôsobnosti Zmluvy ESAE.

Rakúsky krajinský súd prejednávajúci žalobu o zdržanie sa rušenia výkonom susedských práv, ktorú podali pozemkoví vlastníci proti jadrovej elektrárni ČEZ v Temelíne v Českej republike, sa pýtal Súdneho dvora, či povolenie vystavené českými orgánmi na prevádzkovanie elektrárne musí Rakúsko v rámci takejto žaloby uznať, keďže takéto uznanie rakúsky zákon neuvádza.

Súdny dvor na úvod konštatoval, že priemyslová činnosť vykonávaná elektrárnou Temelín spadá do oblasti pôsobnosti Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (ESAE). V nadväznosti na to poznamenal, že podniky prevádzkujúce takéto zariadenie nachádzajúce sa v jednom členskom štáte sú obvykle založené podľa práva tohto členského štátu a že ich situácia je porovnateľná so situáciou štátnych príslušníkov tohto členského štátu. V dôsledku toho rozdielne zaobchádzanie na úkor zariadení, ktorým bolo udelené úradné povolenie v inom členskom štáte než v Rakúskej republike, musí byť považované za rozdielne zaobchádzanie na základe štátnej príslušnosti. Zásada zákazu akejkoľvek diskriminácie na základe štátnej príslušnosti predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorá sa tiež uplatňuje v oblasti pôsobnosti Zmluvy ESAE. Rozdielne zaobchádzanie zo strany Rakúskej republiky na úkor jadrových zariadení, ktorým bolo udelené úradné povolenie v inom členskom štáte, teda musí byť skúmané v rámci uvedenej Zmluvy ESAE. V nadväznosti na to Súdny dvor poznamenal, že diskriminácia na základe štátnej príslušnosti nemôže byť odôvodnená čisto ekonomickými cieľmi, napríklad ochranou záujmov tuzemských hospodárskych subjektov. Nemôže byť odôvodnená ani cieľom ochrany života, verejného zdravia, životného prostredia alebo vlastníckeho práva, keďže existuje rámec Spoločenstva, do kontextu ktorého takéto povolenie čiastočne patrí, a ktorý zabezpečuje túto ochranu. Z toho vyplýva, že Rakúska republika nemôže odôvodniť diskrimináciu uplatňovanú vo vzťahu k úradnému povoleniu vydanému Českou republikou na prevádzkovanie jadrovej elektrárne Temelín.

Hoci podmienky prípustnosti žaloby o neplatnosť boli predmetom rozsiahlej judikatúry, v spojených veciach Komisia/Ente per le Ville Vesuviane (rozsudok z 10. septembra 2009, C-445/07 P a C-455/07 P) Súdny dvor, rozhodujúc o odvolaní, sa musel ešte raz venovať podmienkam prípustnosti žalôb podaných vnútroštátnymi orgánmi, ktorých sa týka udelenie finančnej pomoci.

Po pripomenutí, že podľa článku 230 štvrtého odseku ES môže regionálna alebo miestna entita v rozsahu, v akom má právnu subjektivitu podľa vnútroštátneho práva, podať žalobu proti

rozhodnutiam, ktoré sú jej určené alebo ktoré sa jej osobne a priamo týkajú, Súdny dvor spresnil, že podmienka priameho vplyvu si vyžaduje splnenie dvoch kumulatívnych podmienok, to znamená po prvé, aby napadnuté opatrenie Spoločenstva priamo ovplyvňovalo právne postavenie jednotlivca, a po druhé, aby neponechávalo žiaden priestor na voľnú úvahu adresátom povereným jeho uplatňovaním.

V tejto súvislosti na rozdiel od Súdu prvého stupňa Súdny dvor zastával názor, že označenie v rozhodnutí o pridelení finančnej pomoci Spoločenstva, regionálnej alebo miestnej entity ako orgánu zodpovedného za realizáciu projektu Európskeho fondu pre regionálny rozvoj neznamena, že táto entita bola sama oprávnená na uvedenú pomoc. Rovnako samotná skutočnosť, že vnútroštátne orgány vyjadrili svoj zámer vymáhať sumy neoprávnene vyplatené uvedenou regionálnou alebo miestnou entitou, je výrazom existencie ich autonómnej vôle, keď neexistujú v tejto súvislosti povinnosti na základe práva Spoločenstva, čo preukazuje právomoc voľnej úvahy dotknutého členského štátu. Preto Súdny dvor rozhodol, že predmetného vnútroštátneho orgánu sa rozhodnutie Komisie priamo netýkalo, a teda mohol sa obrátiť iba na vnútroštátny súd, aby napadol zákonnosť vnútroštátnych opatrení týkajúcich sa uplatňovania aktu Spoločenstva.

Súdny dvor mal tiež príležitosť pripomenúť požiadavky zásady kontradiktórnosti, ktorá upravuje konanie pred súdom Spoločenstva.

Vo veci Komisia/Irsko a i. (rozsudok z 2. decembra 2009, C-89/08 P) rozhodol, že táto zásada vo všeobecnosti nepriznáva každému účastníkovi konania len právo oboznámiť sa s listinami a pripomienkami predkladanými súdu protistranou a vyjadrovať sa k nim, a nebráni ani tomu, aby súd Spoločenstva založil svoje rozhodnutie na skutočnostiach a dokumentoch, s ktorými sa účastníci konania alebo len jeden z nich nemohli oboznámiť, a ku ktorým sa teda nemohli vyjadriť, ale táto zásada tiež zahŕňa právo účastníkov konania oboznamovať sa a vyjadrovať sa k právnym dôvodom uplatňovaným súdom *ex offio*, na ktorých súd mieni založiť svoje rozhodnutie. Na splnenie požiadaviek spojených s právom na spravodlivé súdne konanie je totiž potrebné, aby sa účastníci konania oboznámili a mali možnosť vyjadriť sa kontradiktórne tak ku skutkovým okolnostiam, ako aj k právnym okolnostiam, ktoré sú rozhodujúce pre výsledok konania. V dôsledku toho súd Spoločenstva, okrem osobitných prípadov, ako sú najmä prípady stanovené v rokovacích poriadkoch súdov Spoločenstva, nemôže založiť svoje rozhodnutie na právnom dôvode uplatnenom *ex offio*, aj keby išlo o dôvod týkajúci sa verejného poriadku, a ako v danom prípade, založenom na nedostatku odôvodnenia sporného rozhodnutia, bez toho, aby predtým vyzval účastníkov konania, aby k uvedenému dôvodu predložili svoje pripomienky. Súdny dvor spresnil, že v kontexte podobnom kontextu článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDĽP) už rozhodol, že práve vzhľadom na tento článok a samotný účel práva každej dotknutej osoby na kontradiktórne konanie a spravodlivé súdne konanie v zmysle tohto ustanovenia môže podľa článku 61 svojho rokovacieho poriadku *ex offio* alebo na návrh generálneho advokáta, či tiež na návrh účastníkov konania nariadiť opätovné otvorenie ústnej časti konania, ak dospel k záveru, že vec nie je dostatočne objasnená alebo že musí byť rozhodnutá na základe argumentu, ktorý nebol medzi účastníkmi konania prejednaný (pozri uznesenie zo 4. februára 2000, Emesa Sugar, C-17/98, Zb. s. I-665, body 8, 9 a 18, ako aj rozsudok z 10. februára 2000, Deutsche Post, C-270/97 a C-271/97, Zb. s. I-929, bod 30). Podľa Súdneho dvora v danom prípade zo spisu a z pojednávania pred ním vyplýva, že Súd prvého stupňa napadnutým rozsudkom zrušil rozhodnutie Komisie na základe dôvodu uplatneného *ex offio*, ktorý bol založený na porušení článku 253 ES, bez toho, aby v priebehu písomnej alebo ústnej časti konania najskôr vyzval účastníkov konania, aby predložili svoje pripomienky k tomuto dôvodu. Súd prvého stupňa tým porušil zásadu kontradiktórnosti, čím poškodil záujmy Komisie. Súdny dvor vysvetlil, že ako uviedol generálny advokát, aj keď nedostatok odôvodnenia predstavuje vadu, ktorú v zásade nemožno napraviť, zistenie takého nedostatku vychádza z posúdenia, ktoré podľa ustálenej judikatúry musí zohľadniť niektoré skutočnosti. Také

posúdenie sa môže stať predmetom diskusie, zvlášť keď sa netýka úplnej neexistencie odôvodnenia, ale odôvodnenia určitej právnej či skutkovej otázky. Komisia v danom prípade mohla najmä, pokiaľ by jej bolo umožnené predložiť svoje pripomienky, uviesť rovnaké argumenty ako argumenty, ktoré uplatnila v rámci štvrtého a piateho dôvodu tohto odvolania.

Pokiaľ ide o povinnosti, ktoré právo Spoločenstva ukladá členským štátom, Súdny dvor mal vo veci *Danske Slagterier* (rozsudok z 24. marca 2009, C-445/06) príležitosť pripomenúť zásady mimozmluvnej zodpovednosti členských štátov za porušenie práva Spoločenstva, uvádzajúc zároveň niekoľko upresnení a vysvetlení v súvislosti s ich konkrétnym uplatnením.

Pokiaľ ide o uplatňovanie tejto zodpovednosti, Súdny dvor pripomenul, že ak neexistuje právna úprava Spoločenstva, v rámci vnútroštátneho práva o zodpovednosti má štát napraviť následky spôsobenej škody jednotlivcom, ktorá im vznikla z dôvodu porušenia práva Spoločenstva, pričom podmienky, najmä lehota, stanovené vnútroštátnymi právnymi úpravami v oblasti náhrady škody musia rešpektovať zásady ekvivalencie a efektivity. V tejto súvislosti stanovenie primeraných lehôt na podanie žalôb vopred, pod hrozbou premlčania, už bolo posúdené ako zlučiteľné s právom Spoločenstva. Súdny dvor dodal, že takáto lehota musí byť okrem iného subjektom práva dostatočne predvídateľná. So zreteľom na všetky skutočnosti charakterizujúce právnu a skutkovú situáciu v čase skutkových okolností je úlohou vnútroštátneho súdu overiť, či ide o taký prípad. Tento má tiež overiť, či z dôvodu analogického použitia lehoty, ktorú stanovuje vnútroštátna právna úprava, podmienky náhrady škôd spôsobených jednotlivcom, ktoré im vznikli z dôvodu porušenia práva Spoločenstva predmetným členským štátom, nie sú menej priaznivé než tie, ktoré sú uplatniteľné na náhradu podobných škôd, ktoré majú vnútroštátnu povahu.

V nadväznosti na to sa Súdny dvor vyslovil ku konkrétnemu uplatneniu premlčacej doby a prijal záver, že právo Spoločenstva nevyžaduje, aby plynutie tejto doby spočívalo alebo jej plynutie bolo prerušené, keď Komisia Európskych spoločenstiev začala konanie o nesplnenie povinnosti podľa článku 226 ES. Rovnako v prípade podania žaloby o zodpovednosť štátu z dôvodu nesprávneho prebratia smernice, čo bol prípad prejednávanej veci, právo Spoločenstva nebráni tomu, aby lehota začala plynúť vtedy, keď vzniknú prvé škody v dôsledku tohto nesprávneho prebratia a keď možno očakávať vznik ďalších škôd, aj keď tento deň predchádza správne prebratiu tejto smernice.

Nakoniec, v súvislosti s požadovanými predpokladmi poškodenej strany Súdny dvor rozhodol, že s právom Spoločenstva je zlučiteľná vnútroštátna právna úprava, podľa ktorej jednotlivcovi nemôže byť nahradená škoda, ktorej vzniku úmyselne alebo z nedbanlivosti nepredišiel využitím opravného prostriedku, pod podmienkou, že od poškodeného je možné primerane požadovať využitie tohto opravného prostriedku, pričom je úlohou vnútroštátneho súdu posúdiť, či je to tak. Pravdepodobnosť, že vnútroštátny súd podá návrh na začatie prejudiciálneho konania na základe článku 234 ES, alebo existencia žaloby o nesplnenie povinnosti, ktorú prejednáva Súdny dvor, nemôžu ako také dostatočne odôvodniť záver, že využitie opravného prostriedku je neprimerané.

Pokiaľ ide o právo vonkajších vzťahov Spoločenstva, zmienku si zasluhujú jedno stanovisko a tri veci.

Vo svojom stanovisku 1/08 z 30. novembra 2009 sa Súdny dvor vyslovil k žiadosti Komisie podľa článku 300 ods. 6 ES k otázkam, či na jednej strane Európske spoločenstvo disponuje výlučnou právomocou alebo iba delenou právomocou spolu s členskými štátmi pri uzatváraní dohôd s niektorými členmi Svetovej obchodnej organizácie (WTO), ktorých predmetom je zmena listín špecifických záväzkov Spoločenstva a jeho členských štátov v rámci Všeobecnej dohody o obchode so službami (GATS), a na druhej strane, aký právny základ sa má správne použiť na uzavretie týchto dohôd.

V prejednávanej veci rozšírenia, ku ktorým došlo v rokoch 1995 a 2004, vyvolali nutnosť vypracovať novú listinu, do ktorej by bolo zahrnutých trinásť nových členských štátov, dovtedy disponujúcich vlastnými listinami záväzkov v rámci GATS. S cieľom zlúčiť listiny záväzkov trinástich nových členských krajín s aktuálnou listinou Spoločenstva a jeho členských štátov Komisia 28. mája 2004 doručila zoznam úprav a zrušení záväzkov. Podľa článku XXI GATS tieto zmeny, ku ktorým došlo v listinách záväzkov, so sebou prinášajú žiadosti o kompenzáciu v prospech členov WTO dotknutých rozličnými úpravami listín spôsobených zlúčením. Súdny dvor na úvod pripomenul, že voľba vhodného právneho základu má ústavný význam. Keďže totiž Spoločenstvo disponuje iba zverenými právomocami, musí dohodu, ktorú plánuje uzavrieť, prepojiť na ustanovenie Zmluvy, ktoré ho oprávňuje takýto akt schváliť. Súdny dvor teda skúmal právomoc Spoločenstva uzavrieť predmetné dohody a právny základ, ktorý prichádzal do úvahy pre takéto uzavretie, keďže tieto dve otázky sú neoddeliteľne prepojené. Pri analýze odsekov 1, 5 a 6 článku 133 ES Súdny dvor dospel k záveru, že dohody s dotknutými členmi WTO patria do delenej právomoci Európskeho spoločenstva a členských štátov. Pokiaľ ide o vhodný právny základ, Súdny dvor spresnil, že časť „doprava“, ktorú obsahujú predmetné dohody, patrí v súlade s článkom 133 ods. 6 tretím pododsekom ES do oblasti dopravnej politiky, a nie do oblasti spoločnej obchodnej politiky. Nakoniec Súdny dvor zo svojej analýzy vyvodil, že akt Spoločenstva, ktorým sa uvedené dohody uzatvárajú, musí byť založený tak na článku 133 ods. 1 a 5 ES a článku 133 ods. 6 druhom pododseku ES, ako aj na článku 71 ES a článku 80 ods. 2 ES v spojení s článkom 300 ods. 2 ES a článkom 300 ods. 3 prvým pododsekom ES.

Vo veciach Komisia/Rakúsko, ako aj Komisia/Švédsko (rozsudky z 3. marca 2009, C-205/06 a C-249/06) Súdny dvor v rámci konania o nesplnení povinnosti začatého Komisiou konštatoval, že tým, že neprijali primerané opatrenia na odstránenie nezlučiteľností medzi svojimi povinnosťami podľa práva Spoločenstva a ustanovení v oblasti prevodov kapitálu v investičných dohodách uzatvorených s určitými tretími štátmi, si Švédske kráľovstvo a Rakúska republika nesplnili povinnosti, ktoré im vyplývajú z článku 307 druhého odseku ES. V prejednávanej veci jednotlivé sporne investičné dohody obsahovali ustanovenia, ktoré zabezpečujú slobodu prevodu platieb súvisiacich s investíciami vo voľne zameniteľnej mene. Tieto dohody boli v tomto rozsahu zlučiteľné so znením článku 56 ods. 1 ES zakazujúcim všetky obmedzenia pohybu kapitálu a platieb medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a tretími krajinami. Ustanovenia článku 57 ods. 2 ES, článku 59 ES a článku 60 ods. 1 ES však zverujú Rade právomoc obmedziť pohyby kapitálu a platieb medzi členskými štátmi a tretími krajinami za určitých presne vymedzených okolností. Súdny dvor na úvod poznamenal, že na zabezpečenie skutočného účinku týchto ustanovení je potrebné, aby sa opatrenia na obmedzenie voľného pohybu kapitálu mohli v prípade ich prijatia Radou ihneď použiť voči členským štátom, ktorých sa týkajú, pričom medzi ne môžu patriť aj členské štáty, ktoré podpísali jednu z uvedených dohôd so Švédskym kráľovstvom a Rakúskou republikou. Tieto právomoci Rady, ktoré spočívajú v jednostrannom prijatí obmedzujúcich opatrení voči tretím krajinám v oblasti rovnakej alebo súvisiacej s oblasťou upravenou predchádzajúcou dohodou uzatvorenou medzi členským štátom a treťou krajinou, sa preto zdajú byť s touto dohodou nezlučiteľné, pokiaľ táto dohoda na jednej strane neobsahuje ustanovenie o možnosti dotknutého členského štátu vykonávať svoje práva a povinnosti ako člen Spoločenstva a na druhej strane to neumožňuje ani nijaký iný mechanizmus medzinárodného práva. Súdny dvor okrem toho spresnil, že lehoty spojené s každým medzinárodným vyjednávaním, ktoré by sa vyžadovalo pri opätovnej diskusii o predmetných dohodách, sú nezlučiteľné s užitočným účinkom týchto opatrení. Možnosť použiť iné prostriedky, ktoré medzinárodné právo ponúka, ako napríklad pozastavenie platnosti dohody, prípadne zrušenie predmetných dohôd alebo niektorých ich ustanovení, je vo svojich účinkoch príliš neistá, aby zaručila, že opatrenia prijaté Radou by mohli byť efektívne použité.

Vo veci Soysal a Savatli (rozsudok z 19. februára 2009, C-228/06) sa Súdny dvor vyslovil k doložke „standstill“ uvedenej v článku 41 ods. 1 dodatkového protokolu k Dohode o pridružení medzi EHS

a Tureckom⁹. Podľa tejto doložky sa zmluvné strany od vstupu uvedeného protokolu do platnosti musia zdržať vzájomného zavádzania akýchkoľvek nových obmedzení týkajúcich sa slobody usadiť sa a slobodného poskytovania služieb.

V prejednávanej veci išlo o dvoch tureckých štátnych príslušníkov, ktorí chceli na území členského štátu využívať právo slobodného pohybu služieb na základe uvedenej dohody o pridružení. Súdny dvor na úvod pripomenul, že toto ustanovenie, formulované jasným, presným a nepodmieneným spôsobom, má priamy účinok. Pokračoval výkladom predmetného ustanovenia v tom zmysle, že od vstupu dodatkového protokolu k Dohode o pridružení medzi EHS a Tureckom do platnosti sa zakazuje vo vzťahu k dotknutému členskému štátu zavedenie vízovej povinnosti na umožnenie tureckým štátnym príslušníkom vstúpiť na územie členského štátu na účely výkonu poskytovania služieb na účet podniku so sídlom v Turecku, pokiaľ sa k tomuto dátumu takéto vízum nepožadovalo.

Podľa Súdneho dvora tento záver nemožno spochybniť skutočnosťou, že uvedené obmedzenie vychádza z vnútroštátnej právnej úpravy vykonávajúcej ustanovenie sekundárneho práva Spoločenstva, keďže medzinárodné zmluvy uzavreté Spoločenstvom majú prednosť pred aktmi sekundárneho práva Spoločenstva.

Európske občianstvo

Vec Rüffler (rozsudok z 23. apríla 2009, C-544/07) je dobrým príkladom uplatňovania práva pohybu a pobytu občanov Únie.

Pán Rüffler, bývalý nemecký pracovník, ktorý sa na dôchodok usadil v Poľsku, poberá dve dôchodkové dávky vyplácané v Nemecku, pričom jedna z nich je zdaňovaná v tomto členskom štáte a druhá na území Poľska. Pán Rüffler požiadal poľskú daňovú správu o to, aby bola daň z príjmu splatná v Poľsku znížená o sumu príspevkov na zdravotné poistenie, ktoré zaplatil v Nemecku. Táto žiadosť však bola zamietnutá z dôvodu, že podľa poľskej právnej úpravy možno daň z príjmu znížiť len v súvislosti s príspevkami zaplatenými poľskému úradu zdravotného poistenia. Vec sa dostala na vnútroštátny súd a potom na súd Spoločenstva.

Na rozdiel od žalobcu a vnútroštátneho súdu, ktorí svoju argumentáciu založili na článkoch 12 ES a 39 ES, Súdny dvor najskôr vylúčil uplatnenie článku 39 ES, a to vzhľadom na to, že tento článok sa týka len aktívnych pracovníkov alebo osôb, ktoré si hľadajú zamestnanie. Pán Rüffler sa však môže opierať o svoj štatút občana Únie, a teda o svoje právo voľného pohybu a pobytu na území členských štátov, ktoré priznáva článok 18 ES. Následne Súdny dvor preskúmal súlad poľského daňového režimu s týmto článkom a rozhodol, že poľská právna úprava v rozsahu, v akom poskytnutie daňovej výhody z dôvodu príspevkov spája s podmienkou, aby tieto príspevky boli platené poľskej organizácii zdravotného poistenia, a vedie k zamietnutiu uvedenej výhody daňovníkom, ktorí platili príspevky organizácii v inom členskom štáte, znevýhodňuje takých daňovníkov, ktorí uplatnili svoju slobodu pohybu a odsťahovali sa z členského štátu, v ktorom vykonávali všetky svoje pracovné činnosti, s cieľom usadiť sa v Poľsku. Takéto obmedzenie práva na zníženie dane z príjmov predstavuje obmedzenie voľného pohybu a pobytu na území členských štátov, ktoré nie je objektívne odôvodnené.

⁹ Dodatkový protokol podpísaný 23. novembra 1970 v Bruseli a v mene Spoločenstva uzatvorený, schválený a potvrdený nariadením Rady (EHS) č. 2760/72 z 19. decembra 1972 (Ú. v. ES L 293, s. 1; Mim. vyd. 11/011, s. 41).

Voľný pohyb tovaru

V tejto oblasti Súdny dvor rozhodoval v troch veciach, ktoré znázorňujú zložitosť definovania opatrenia s rovnakým účinkom.

Vo veci Komisia/Taliansko (rozsudok z 10. februára 2009, C-110/05) Súdny dvor po opätovnom otvorení ústneho konania rozhodol o žalobe, ktorou Komisia navrhovala, aby tento súd rozhodol, že Talianska republika si tým, že zakázala ťahať prípojné vozidlo mopedom, motocyklom, trojkolkou a štvorkolkou, nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú z článku 28 ES. Podľa Súdneho dvora členský štát stanovujúci z dôvodov týkajúcich sa ochrany bezpečnosti cestnej premávky zákaz ťahať týmito dopravnými prostriedkami prípojné vozidlo pre ne osobitne vytvorené, legálne vyrábané a uvádzané na trh v iných členských štátoch, neporušuje povinnosti, ktoré mu vyplývajú z uvedeného článku. Súdny dvor vysvetlil, že takýto zákaz je opatrením s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia dovozu zakázané uvedeným článkom v rozsahu, v akom má za následok bránenie prístupu prípojných vozidiel osobitne vytvorených pre motorky na relevantný trh, keďže má značný vplyv na správanie spotrebiteľov a bráni tomu, aby na tomto trhu existoval dopyt po takýchto prípojných vozidlách.

Uvedený zákaz sa však v tejto veci musí považovať za odôvodnený dôvodmi týkajúcimi sa ochrany bezpečnosti cestnej premávky. Ak je v tomto ohľade pravda, že členskému štátu odvolávajúcemu sa na imperatívnu požiadavku s cieľom odôvodniť prekážku voľného pohybu tovaru prislúcha preukázať, že jeho právna úprava je primeraná a nevyhnutná na účely dosiahnutia sledovaného cieľa, toto dôkazné bremeno nemôže viesť k tomu, aby sa od tohto členského štátu žiadalo pozitívne preukázať, že žiadne iné mysliteľné opatrenie neumožňuje dosiahnuť uvedený cieľ za tých istých podmienok. Ak totiž nie je vylúčené, že by iné opatrenia ako dotknutý zákaz mohli zaručiť určitú úroveň bezpečnosti cestnej premávky v prípade použitia súpravy zloženej z motorky a prípojného vozidla, pravdou tiež ostáva, že členským štátom nemožno odopierať možnosť dosiahnuť taký cieľ, akým je bezpečnosť cestnej premávky, zavedením všeobecných a jednoduchých predpisov, ktoré vodiči ľahko pochopia a ľahko ich budú uplatňovať a príslušné orgány ich budú ľahko spravovať a kontrolovať.

Rozsudok z 30. apríla 2009, Fachverband des Buch- und Medienwirtschaft (C-531/07), sa týka rakúskej právnej úpravy o regulácii cien kníh v nemeckom jazyku, ktorá stanovuje, že vydavateľ alebo dovozca je povinný stanoviť a zverejniť predajnú cenu pre verejnosť a dovozca nesmie po odpočítaní dane z pridanej hodnoty stanoviť nižšiu cenu, ako je predajná cena pre verejnosť stanovená alebo odporúčaná vydavateľom pre štát vydania. Podľa Súdneho dvora, hoci sa rakúska právna úprava týka spôsobov predaja kníh, tým, že zakazuje dovozcom stanoviť nižšiu cenu, ako je cena uplatňovaná v štáte vydania, nemá rovnaký vplyv na predaj domácich kníh a predaj kníh pochádzajúcich z iných členských štátov. Súdny dvor vysvetlil, že dotknutá právna úprava stanovuje menej výhodné zaobchádzanie pre knihy v nemeckom jazyku pochádzajúce z iných členských štátov ako pre domáce knihy, keďže bráni rakúskym dovozcom a zahraničným vydavateľom stanoviť minimálne maloobchodné ceny podľa vlastností dovozného trhu, zatiaľ čo rakúski vydavatelia si môžu sami voľne stanovovať takéto cenové prahy pre maloobchodný predaj svojich výrobkov na vnútroštátnom trhu. Takáto právna úprava teda podľa Súdneho dvora predstavuje obmedzenie voľného pohybu tovaru. Súdny dvor navyše potvrdil, že toto obmedzenie nie je odôvodnené. Zdôraznil najmä, že ochranu kníh ako kultúrneho statku možno považovať za naliehavú požiadavku verejného záujmu spôsobilú odôvodniť opatrenia obmedzujúce voľný pohyb tovaru pod podmienkou, že takéto opatrenia sú vhodné na dosiahnutie stanoveného cieľa a nezachádzajú nad rámec toho, čo je na jeho uskutočnenie potrebné. V predmetnej veci je však možné dosiahnuť cieľ ochrany kníh ako kultúrneho statku opatreniami menej obmedzujúcimi dovozcu, napríklad tým, že sa dovozcom alebo zahraničnému vydavateľovi umožní stanoviť pre rakúsky trh predajnú cenu, ktorá zohľadňuje

charakteristické vlastnosti tohto trhu. V dôsledku toho Súdny dvor rozhodol, že rakúska právna úprava, ktorá zakazuje dovozom kníh v nemeckom jazyku stanoviť nižšiu cenu, ako je predajná cena pre verejnosť stanovená alebo odporúčaná vydavateľom v štáte vydania, predstavuje prekážku voľného pohybu tovaru, ktorú nemožno odôvodniť na základe práva Spoločenstva.

Vo veci *Mickelsson a Roos* (rozsudok zo 4. júna 2009, C-142/05) Súdny dvor rozhodoval o zlučiteľnosti švédskej právnej úpravy zakazujúcej používať s výnimkou niektorých zón určité typy vodných skútrov, konkrétne „plavidlá dlhé najviac 4 metre, ktoré... používajú spaľovací motor s vodným prúdovým čerpadlom ako primárnym zdrojom pohonu a... sú navrhnuté tak, aby ich viedla jedna alebo viacero osôb posediačky, postojáčky alebo kľačiac na trupe lode a nie v jeho vnútri“, najmä s článkami 28 ES a 30 ES. Podľa Súdneho dvora uvedené články nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá z dôvodov týkajúcich sa ochrany životného prostredia zakazuje používanie vodných skútrov mimo označených koridorov pod podmienkou, na jednej strane, že príslušné vnútroštátne orgány sú povinné prijať vykonávacie opatrenia stanovené s cieľom označiť zóny mimo verejných plavebných koridorov, v ktorých sa vodné skútre môžu používať, a na druhej strane, že tieto orgány skutočne uplatnili právomoc, ktorá im bola v tejto súvislosti priznaná, a označili zóny zodpovedajúce podmienkam stanoveným vnútroštátnou právnou úpravou, a napokon, že takéto opatrenia boli prijaté v rámci primeranej lehoty po nadobudnutí účinnosti uvedenej právnej úpravy. Je pravda, že ak je účinkom vnútroštátnych pravidiel označovania splavných vôd a koridorov zabránenie užívateľom vodných skútrov v riadnom používaní týchto výrobkov, ktoré je im vlastné, alebo výrazné obmedzenie ich používania, čo je otázka, ktorú musí overiť vnútroštátny súd, takéto pravidlá by mohli výrazne ovplyvniť správanie spotrebiteľov, ktorí vediac, že možnosti používania povolené takouto právnou úpravou sú veľmi ohrozené, by mali len obmedzený záujem na kúpe dotknutého výrobku. Takéto pravidlá tak spôsobujú prekážku prístupu uvedených výrobkov na dotknutý vnútroštátny trh, a predstavujú preto opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia dovozu zakázané článkom 28 ES. Podľa Súdneho dvora však takáto právna úprava môže byť odôvodnená cieľom ochrany životného prostredia pod podmienkou dodržania vyššie uvedených podmienok. Aj keď obmedzenie alebo zákaz používania vodných skútrov sú vhodnými prostriedkami na zabezpečenie ochrany životného prostredia, vnútroštátne orgány musia na to, aby bolo možné považovať vnútroštátnu právnú úpravu za odôvodnenú, navyše preukázať, že účinky tejto právnej úpravy obmedzujúce voľný pohyb tovaru neprekračujú rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie daného cieľa. Hoci v tejto súvislosti nie je vylúčené, že iné opatrenia, ako je predmetný zákaz, by mohli zabezpečiť istú úroveň ochrany životného prostredia, pravdou zostáva, že členským štátom nemožno uprieť možnosť uskutočniť cieľ, akým je ochrana životného prostredia, zavedením všeobecných pravidiel, ktoré sú jednak nevyhnutné z dôvodu zemepisných osobitostí dotknutého členského štátu a jednak sa dajú ľahko regulovať a kontrolovať zo strany vnútroštátnych orgánov. V každom prípade, ak zo znenia samotného vnútroštátneho nariadenia vyplýva domnienka, že v zónach, ktoré majú byť takto označené vykonávacími opatreniami, môžu byť vodné skútre používané bez toho, aby spôsobili ohrozenie alebo rušenie, ktoré sú v súvislosti so životným prostredím považované za neprijateľné, znamená to, že všeobecný zákaz používať takéto výrobky mimo verejných plavebných koridorov predstavuje opatrenie, ktoré ide nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa ochrany životného prostredia. Okrem toho, ak by vnútroštátny súd skonštatoval, že vykonávacie opatrenia boli prijaté v primeranej lehote, ale po skutkových okolnostiach veci samej, a že ako vodné zóny označujú vody, v ktorých obvinení vo veci samej používali vodné skútre a z toho dôvodu boli trestne stíhaní, tak na to, aby vnútroštátne opatrenie mohlo byť považované za primerané, a teda odôvodnené vzhľadom na cieľ ochrany životného prostredia, musí byť umožnené, aby sa uvedení obvinení mohli tohto označenia dovoliavať, čo vlastne vyžaduje aj všeobecná zásada práva Spoločenstva o retroaktívnom uplatnení priaznivejšieho trestného zákona a miernejšieho trestu podľa konkrétneho prípadu.

Polnohospodárstvo

Počet sporov z oblasti poľnohospodárstva v posledných rokoch klesá a táto tendencia sa potvrdila aj v roku 2009.

Spomenieme preto len spor vo veci Budějovický Budvar (rozsudok z 8. septembra 2009, C-478/07), ktorý sa týka otázky ochrany názvu „Bud“ ako označenia pôvodu. Cieľom nariadenia Rady z 20. marca 2006 o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu¹⁰ je v prospech spotrebiteľov zabezpečiť, aby sa poľnohospodárske výrobky, ktoré sú nositeľmi zemepisných označení zaregistrovaných podľa tohto nariadenia z dôvodu ich pôvodu v určitej zemepisnej oblasti, vyznačovali určitými osobitnými vlastnosťami, a preto ponúkali záruku kvality spojenú s ich zemepisným pôvodom. Označenia pôvodu a zemepisné označenia nazývané „kvalifikované“ sú chránené len vtedy, ak spĺňajú podmienky stanovené týmto nariadením. Naopak nariadenie sa neuplatňuje na tzv. „jednoduché“ zemepisné označenia, teda tie, ktoré nevyžadujú, aby mali výrobky osobitnú vlastnosť alebo určité dobré meno spojené s miestom, odkiaľ pochádzajú. Ochrana týkajúca sa takého jednoduchého údaja o zemepisnom pôvode zo strany členského štátu, ktorá je spôsobilá vytvoriť obmedzenie voľného pohybu tovaru, však môže byť odôvodnená z hľadiska práva Spoločenstva. V predmetnej veci podal český pivovar na obchodný súd vo Viedni žalobu smerujúcu k tomu, aby bolo viedenskému dodávateľovi nápojov zakázané uvádzať na trh pod ochrannou známkou American Bud pivo vyrobené v pivovare v Spojených štátoch, a to z dôvodu, že používanie tohto označenia pre pivo pochádzajúce z iného štátu, ako je Česká republika, je v rozpore s ustanoveniami dvojstranného dohovoru uzavretého v roku 1976 medzi Rakúskom a bývalou Československou socialistickou republikou. Označenie „Bud“ podľa neho predstavuje označenie chránené v súlade s týmto dohovorom, ktoré je z tohto dôvodu vyhradené výlučne českým výrobkom. Súdny dvor, na ktorý sa viedenský súd obrátil s otázkou, za akých podmienok môže byť označenie „Bud“ chránené na základe uvedeného dvojstranného dohovoru pre pivo vyrobené v Českej republike, uviedol, že názov „Bud“ predstavuje jednoduchý a nepriamy údaj o zemepisnom pôvode, teda názov, pri ktorom neexistuje priama spojitosť medzi určitou kvalitou, povestou alebo inou vlastnosťou výrobku na jednej strane a jeho konkrétnym zemepisným pôvodom na strane druhej, ale ktorý je aspoň spôsobilý informovať spotrebiteľa o tom, že výrobok, na ktorom je uvedený, pochádza z určitého miesta, oblasti alebo krajiny. Ak obchodný súd kvalifikuje názov „Bud“ ako jednoduchý údaj o zemepisnom pôvode, mal by overiť, či podľa skutkových okolností a vnímania prevládajúcich v Českej republike je názov „Bud“ spôsobilý prinajmenšom informovať spotrebiteľa o tom, že výrobok, na ktorom je uvedený, pochádza z oblasti alebo miesta na území tohto členského štátu a nenadobudol v tomto členskom štáte druhovú povahu. Za týchto podmienok právo Spoločenstva nebráni vnútroštátnej ochrane takéhoto jednoduchého údaja o zemepisnom pôvode a ani rozšíreniu tejto ochrany na územie iného členského štátu prostredníctvom dvojstrannej zmluvy. Podľa obchodného súdu by však názov „Bud“ mal byť skôr kvalifikovaný ako označenie pôvodu používané na výrobky, ktorých osobitné vlastnosti možno pripísať prírodným a ľudským faktorom, ktoré sú vlastné miestu, odkiaľ pochádzajú. V tomto ohľade sa obchodný súd snažil zistiť, či nariadenie Spoločenstva týkajúce sa ochrany zemepisných označení bráni ochrane označenia pôvodu „Bud“, ktorého registrácia nebola podľa ustanovení tohto nariadenia predmetom žiadosti. Česká republika totiž pri vstupe do Európskej únie požiadala o ochranu Spoločenstva len pre tri údaje o pôvode týkajúce sa piva vyrábaného v Českých Budějoviciach, a to pomenovania „Budějovické pivo“, „Českobudějovické pivo“ a „Budějovický měšťanský var“, ktoré označujú silné pivo s názvom „Bud Super Strong“. Podľa Súdneho dvora nariadenie o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu má výlučný charakter, čo znamená, že bráni uplatňovaniu režimu ochrany upraveného zmluvami medzi dvoma

¹⁰ Nariadenie Rady (ES) č. 510/2006 z 20. marca 2006 o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu poľnohospodárskych výrobkov a potravín (Ú. v. EÚ L 93, s. 12).

členskými štátmi, akými sú dotknuté dvojstranné zmluvy, teda režimu, ktorý priznáva názvu, uznanému podľa práva jedného členského štátu ako názov predstavujúci označenie pôvodu, ochranu v druhom členskom štáte, v ktorom sa o túto ochranu skutočne žiada, hoci toto označenie pôvodu nebolo predmetom žiadosti o registráciu podľa uvedeného nariadenia.

Voľný pohyb osôb, služieb a kapitálu

Aj tento rok Súdny dvor vyhlásil viacero rozsudkov týkajúcich sa jednak uplatňovania zásad voľného pohybu v právnej úprave Spoločenstva a jednak obmedzení slobôd pohybu vyplývajúcich z niektorých vnútroštátnych právnych úprav. Viaceré veci sa týkajú súčasne výkonu niekoľkých slobôd, z čoho vyplýva, že je vhodnejšie sa tejto oblasti venovať na základe jednotlivých slobôd, a nie na základe jednotlivých rozsudkov.

V oblasti slobody usadiť sa a voľného pohybu pracovníkov je potrebné poukázať na vec Consiglio Nazionale degli Ingegneri (rozsudok z 29. januára 2009, C-311/06), ktorá sa týka výkladu smernice Rady 89/48/EHS o všeobecnom systéme uznávania diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov¹¹. Prejudiciálne otázky, ktoré boli predložené Súdnemu dvoru, sa týkali konkrétne možnosti držiteľa dokladu o nostrifikácii diplomu, vystaveného orgánom členského štátu, pričom tento doklad nepotvrďuje nijaké vzdelanie spadajúce do vzdelávacieho systému tohto štátu a nebol vydaný na základe vykonania skúšky ani na základe odbornej praxe získanej v tomto členskom štáte, odvolávať sa na ustanovenia uvedenej smernice na účely prístupu k regulovanému povolaniu v hostiteľskom členskom štáte. Súdny dvor odpovedal negatívne a uviedol, že doklad o odbornej kvalifikácii nemožno považovať za „diplom“ v zmysle tejto smernice, pokiaľ nedošlo k získaniu úplnej alebo čiastočnej kvalifikácie v rámci vzdelávacieho systému členského štátu, v ktorom bol predmetný doklad vydaný. Okrem toho doklad o vzdelaní uľahčuje prístup k povolaniu, pokiaľ preukazuje získanie dodatočnej kvalifikácie. Podľa Súdného dvora by možnosť, aby osoba, ktorá získala iba doklad o vzdelaní vystavený v členskom štáte pôvodu, ktorý sám osebe nezabezpečuje prístup k regulovanému povolaniu, napriek tomu získala prístup k tomuto povolaniu bez toho, aby doklad o nostrifikácii získaný v inom členskom štáte potvrdzoval získanie dodatočnej kvalifikácie alebo odbornej praxe, bola v rozpore so zásadou, podľa ktorej si členské štáty vyhradzujú možnosť stanoviť potrebnú minimálnu úroveň kvalifikácie s cieľom zabezpečiť kvalitu služieb poskytovaných na ich území.

V oblasti slobody usadiť sa a s ňou súvisiacich slobôd slobodného poskytovania služieb a voľného pohybu kapitálu Súdny dvor vyhlásil viacero rozsudkov týkajúcich sa vnútroštátnej právnej úpravy prijatej na účely ochrany verejného zdravia.

Spomedzi nich je potrebné zdôrazniť dva rozsudky týkajúce sa ustanovení talianskej a nemeckej právnej úpravy, v ktorých sa uvádza, že iba farmaceuti môžu vlastniť a prevádzkovať lekáreň. Vo veci Apothekerkammer des Saarlandes a i. (rozsudok z 19. mája 2009, C-171/07 a C-172/07) Súdny dvor rozhodol, že takáto vnútroštátna právna úprava neodporuje článkom 43 ES a 48 ES. Pravidlo vylúčenia osôb, ktoré nie sú farmaceutmi, nepochybne je obmedzením v zmysle článku 43 ES. Podľa Súdného dvora však môže byť odôvodnené ochranou verejného zdravia, konkrétne cieľom zaistiť spoľahlivé a kvalitné zásobovanie obyvateľstva liekmi. Vzhľadom na veľmi zvláštnu povahu liekov, ktorých terapeutické účinky ich podstatne odlišujú od iných tovarov, a na riziká nadmerného alebo nesprávneho užívania liekov pre verejné zdravie a finančnú rovnováhu systémov sociálneho zabezpečenia, môžu členské štáty stanoviť pre osoby poverené maloobchodnou distribúciou liekov prísne požiadavky, najmä pokiaľ ide o podrobné pravidlá ich uvádzania na trh a dosahovania

¹¹ Smernica Rady 89/48/EHS z 21. decembra 1988 (Ú. v. ES L 19, 1989, s. 16; Mim. vyd. 05/001, s. 337).

zisku. Konkrétne môžu určiť, že maloobchodný predaj liekov môžu vykonávať v zásade len farmaceuti, a to vzhľadom na záruky, ktoré musia poskytovať, a na informácie, ktoré musia byť schopní spotrebiteľovi podať. Vo veci Komisia/Taliansko (rozsudok z 19. mája 2009, C-531/06) Súdny dvor na základe podobných úvah dospel k záveru, že Talianska republika sa tým, že ponechala v platnosti právnu úpravu vyhradujúcu právo prevádzkovať súkromnú lekárňu výlučne fyzickým osobám, ktoré sú držiteľmi diplomu farmaceuta, a prevádzkovým spoločnostiam zloženým výlučne zo spoločníkov farmaceutov, nedopustila nesplnenia povinností, ktoré jej vyplývajú z článkov 43 ES a 56 ES. Súdny dvor formuloval rovnaký záver, pokiaľ ide o právnu úpravu znemožňujúcu podnikom distribuujúcim farmaceutické výrobky nadobudnúť podiel v spoločnostiach spravujúcich obecné lekárne.

Naopak vo veci Hartlauer (rozsudok z 10. marca 2009, C-169/07) Súdny dvor rozhodol, že článkom 43 ES a 48 ES odporuje vnútroštátna právna úprava, na základe ktorej sa na zriadenie súkromného zdravotníckeho zariadenia typu samostatnej zubnej ambulancie vyžaduje povolenie a podľa ktorej sa vydanie tohto povolenia musí zamietnuť, ak vzhľadom na už existujúcu ponuku starostlivosti zabezpečovanej zmluvnými lekármi zdravotných poisťovní neexistuje nijaká potreba odôvodňujúca zriadenie takéhoto zariadenia. Podľa Súdneho dvora takáto právna úprava nie je spôsobilá zaručiť dosiahnutie cieľov sledujúcich jednak zachovanie kvalitných a vyvážených lekárskejších služieb prístupných pre všetkých a jednak predchádzanie riziku vážneho zásahu do finančnej rovnováhy systému sociálneho zabezpečenia, pokiaľ nepodriadiť takémuto režimu aj spoločné ordinácie a pokiaľ sa nezakladá na podmienke, ktorá by bola spôsobilá vytvoriť dostatočný rámec výkonu diskrečnej právomoci vnútroštátnych orgánov. Aby mohol byť takýto režim predchádzajúceho správneho povolenia odôvodnený, musí byť založený na objektívnych, nediskriminačných a vopred známych kritériách, ktoré zabezpečujú, že je spôsobilý vytvoriť dostatočný rámec výkonu diskrečnej právomoci vnútroštátnych orgánov. O takýto prípad však podľa Súdneho dvora nejde, ak je vydanie povolenia zriadiť novú zubnú ambulanciu podriadené kritériu založenému na počte pacientov na lekára, ktorý nie je stanovený, a ani žiadnym spôsobom vopred oznámený záujmom, alebo keď je režim predchádzajúceho správneho povolenia založený na metóde, ktorá môže oslabiť objektivnosť a nestrannosť zaobchádzania s predmetnou žiadosťou o povolenie.

V oblasti slobody usadiť sa a slobodného poskytovania služieb je potrebné poukázať na vec Komisia/Taliansko (rozsudok z 28. apríla 2009, C-518/06), ktorá sa týka talianskej právnej úpravy stanovujúcej pre všetky poisťovne vrátane tých, ktorých hlavné sídlo je v inom členskom štáte, ale ktoré vykonávajú činnosť v Taliansku, povinnosť poskytnúť na žiadosť prípadného klienta poistenie občianskoprávnej zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel. Súdny dvor rozhodol, že ponechaním tejto právnej úpravy v platnosti sa Talianska republika nedopustila nesplnenia povinností, ktoré jej vyplývajú z článkov 43 ES a 49 ES. Je pravda, že uvedená povinnosť uzavrieť zmluvu obmedzuje slobodu usadiť sa a slobodné poskytovanie služieb. Podľa Súdneho dvora je však toto obmedzenie odôvodnené cieľom sociálnej ochrany, ktorý sa vníma najmä ako záruka primeraného odškodnenia osôb poškodených v dôsledku dopravnej nehody. Pokiaľ ide konkrétne o primeraný charakter dotknutej právnej úpravy, Súdny dvor pripomína, že nie je nevyhnutné, aby obmedzujúce opatrenie stanovené orgánmi členského štátu zodpovedalo koncepcii prijatej všetkými členskými štátmi v súvislosti so spôsobmi ochrany dotknutého legitímneho záujmu. Skutočnosť, že niektoré členské štáty sa rozhodli stanoviť iný režim na zabezpečenie toho, aby každý vlastník vozidla mohol uzavrieť poistenie občianskoprávnej zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel za primerané ceny, nedokazuje, že povinnosť uzavrieť zmluvu ide nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa.

Je potrebné poukázať na to, že Súdny dvor sa v rovnakom rozsudku venoval aj článku 9 smernice 92/49/EHS¹² a konštatoval, že toto ustanovenie definuje pôsobnosť zásady dohľadu členským štátom pôvodu demonštratívnym spôsobom, keďže uvádza, že finančný dohľad zahŕňa „najmä“ overenie stavu solventnosti a zriadenia technických rezerv. Toto ustanovenie však nemožno vykladať tak, že členský štát pôvodu má výlučnú kontrolnú právomoc, ktorá sa vzťahuje aj na obchodné činnosti poisťovní. Z toho vyplýva, že toto ustanovenie nevylučuje ani možnosť kontrol vykonávaných hostiteľským členským štátom v súvislosti so spôsobmi, akými poisťovne podnikajúce v tomto štáte na základe slobody usadiť sa alebo slobodného poskytovania služieb vypočítavajú svoje sadzby poisťného, a ani uplatňovanie sankcií.

V oblasti slobodného poskytovania služieb umožnila vec Liga Portuguesa de Futebol Profissional a Baw International (rozsudok z 8. septembra 2009, C-42/07) Súdnemu dvoru spresniť jeho judikatúru týkajúcu sa právnej úpravy hier a stávk v členských štátoch. V tomto rozsudku Súdny dvor usúdil, že článku 49 ES neodporuje právna úprava členského štátu, ktorá zakazuje súkromným prevádzkovateľom usadeným v iných členských štátoch, kde legálne poskytujú analogické služby, prevádzkovať hazardné hry cez internet na území prvého uvedeného členského štátu. Aj keď takáto právna úprava predstavuje podľa Súdného dvora obmedzenie slobodného poskytovania služieb, toto obmedzenie môže byť vzhľadom na osobitné črty ponuky hazardných hier cez internet považované za odôvodnené cieľom boja proti daňovým podvodom a trestnej činnosti. Pokiaľ ide o preskúmanie nevyhnutnosti režimu, Súdny dvor pripomína, že sektor hazardných hier ponúkaných cez internet nie je predmetom harmonizácie na úrovni Spoločenstva. Členský štát sa teda môže nazdávať, že samotná skutočnosť, že súkromný prevádzkovateľ už legálne ponúka služby v predmetnom sektore cez internet v inom členskom štáte, v ktorom má svoje sídlo a kde už v zásade podlieha zákonným podmienkam a kontrolám zo strany príslušných orgánov, nemusí byť považovaná za dostatočnú záruku ochrany domácich spotrebiteľov voči nebezpečenstvu podvodu a trestnej činnosti vzhľadom na ťažkosti, na ktoré môžu v tomto kontexte naraziť orgány členského štátu, v ktorom sa nachádza sídlo predmetného operátora, pri hodnotení profesionálnej čestnosti a odbornosti prevádzkovateľov. Okrem toho z dôvodu neexistencie priameho kontaktu medzi spotrebiteľom a prevádzkovateľom predstavujú hazardné hry, ktoré sú prístupné cez internet, v porovnaní s tradičným trhom týchto hier iné a väčšie nebezpečenstvo, pokiaľ ide o prípadné podvody, ktorých by sa prevádzkovatelia mohli dopustiť voči spotrebiteľom. Okrem toho sa nedá vylúčiť možnosť, že prevádzkovateľ, ktorý je sponzorom určitých športových súťaží, na ktoré prijíma stávky, ako aj niektorých klubov zúčastňujúcich sa na týchto súťažiach, sa nachádza v situácii, ktorá mu umožňuje priamo alebo nepriamo vplývať na ich výsledky a zvýšiť tak svoj zisk.

V oblasti slobodného poskytovania služieb a voľného pohybu kapitálu je potrebné zamerať pozornosť na spojené veci X a Passenheim-van Schoot (rozsudok z 11. júna 2009, C-155/08 a C-157/08) týkajúce sa lehoty na dodatočné vymáhanie stanovenej holandskou právnou úpravou, pokiaľ sú úspory a príjmy z týchto úspor zamlčané vnútroštátnym daňovým orgánom. V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že ak daňové orgány tohto členského štátu nemajú žiadne indície o existencii týchto úspor, ktoré by im umožňovali začať šetrenie, článkom 49 ES a 56 ES neodporuje uplatňovanie dlhšej lehoty na dodatočné vymáhanie dane týmto členským štátom, ak sa uvedené úspory nachádzajú v inom členskom štáte, než je lehota uplatňovaná v prípade, keď sa nachádzajú v prvom členskom štáte. Skutočnosť, že tento iný členský štát uplatňuje bankové tajomstvo, nie je v tejto súvislosti relevantná. Podľa Súdného dvora týmto článkom neodporuje ani to, že v takomto prípade je pokuta, uložená z dôvodu zamlčania uvedených zahraničných úspor a príjmov, vypočítaná

¹² Smernice Rady 92/49/EHS z 18. júna 1992 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa priameho poistenia s výnimkou životného poistenia a o zmene a doplnení smerníc 73/239/EHS a 88/357/EHS (Ú. v. ES L 228, s. 1; Mim. vyd. 06/001, s. 346).

pomerne k výške dodatočne vymáhanej dane a za toto dlhšie obdobie. Súdny dvor konštatoval, že hoci takáto právna úprava je obmedzením slobodného poskytovania služieb a súčasne aj obmedzením voľného pohybu kapitálu, môže byť odôvodnená potrebou zabezpečiť účinnosť daňových kontrol, ako aj bojom proti daňovým podvodom, za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality. V tejto súvislosti Súdny dvor poukázal na to, že v prípade, že daňové orgány členského štátu nemajú žiadne indície svedčiacie o existencii okolností, ktoré by im umožňovali začať šetrenie, tento členský štát sa nemôže obrátiť na príslušné orgány iného členského štátu so žiadosťou, aby mu tieto orgány oznámili informácie potrebné na správne stanovenie výšky dane. Naopak, ak by daňové orgány členského štátu mali indície, ktoré by im umožňovali obrátiť sa na príslušné orgány iných členských štátov, samotná skutočnosť, že sa dotknutý zdaniteľný majetok nachádza v inom členskom štáte, neodôvodňuje všeobecné uplatňovanie dlhšej lehoty na dodatočné vymáhanie dane, ktorá nie je nijako závislá na dobe nevyhnutnej na riadne uplatnenie týchto mechanizmov vzájomnej pomoci.

Pokiaľ ide nakoniec o voľný pohyb kapitálu, Súdny dvor dospel k dvom rozhodnutiam, ktoré si zaslúžia osobitnú pozornosť.

Po prvé ide o vec *Persche* (rozsudok z 27. januára 2009, C-318/07), ktorá sa týka citlivej problematiky darov poskytnutých všeobecne prospešným zariadeniam. Súdny dvor spresnil, že na také dary sa vzťahujú ustanovenia Zmluvy týkajúce sa voľného pohybu kapitálu, aj keď boli poskytnuté vo forme predmetov bežnej spotreby, a následne konštatoval, že článku 56 ES odporuje právna úprava členského štátu, podľa ktorej pri daroch poskytnutých uznaným všeobecne prospešným zariadeniam možno odpočítať od dane iba dary poskytnuté všeobecne prospešným zariadeniam usadeným v tuzemsku bez toho, aby mal daňovník akúkoľvek možnosť preukázať, že dar poskytnutý zariadeniu so sídlom v inom členskom štáte zodpovedá podmienkam, ktoré uvedená právna úprava ukladá na poskytnutie takej výhody. Podľa Súdneho dvora je nepochybne možné, aby členský štát v rámci svojej právnej úpravy týkajúcej sa daňovej odpočítateľnosti darov uplatnil rozdielne zaobchádzanie s tuzemskými uznanými všeobecne prospešnými zariadeniami a s takými zariadeniami so sídlom v iných členských štátoch, pokiaľ takéto zahraničné zariadenia sledujú iné ciele, než na ktoré sa zameriava jeho vlastná právna úprava. Zariadenie so sídlom v členskom štáte, ktoré spĺňa podmienky na poskytnutie daňových výhod stanovené na tento účel iným členským štátom, sa však nachádza vo vzťahu k poskytnutiu daňových výhod, ktorými chce tento iný členský štát podporiť predmetné činnosti vo všeobecnom záujme, v situácii porovnateľnej so situáciou uznaných všeobecne prospešných zariadení so sídlom v tomto poslednom uvedenom členskom štáte. Podľa Súdneho dvora rozdielne zaobchádzanie vyplývajúce z uvedenej právnej úpravy predstavuje obmedzenie voľného pohybu kapitálu. Toto obmedzenie nemožno odôvodniť potrebou zachovať účinnosť daňových kontrol, ani bojom proti daňovým podvodom. V tejto súvislosti však Súdny dvor spresňuje, že pokiaľ ide o všeobecne prospešné zariadenia nachádzajúce sa v tretej krajine, v zásade je legitímne, aby členský štát, kde dochádza k zdaneniu, odmietol poskytnutie možnosti takejto odpočítateľnosti, ak sa najmä z dôvodu chýbajúcej zmluvnej povinnosti tejto tretej krajiny poskytnúť informácie ukáže ako nemožné získať od uvedenej krajiny potrebné informácie.

Po druhé ide o vec *Woningstichting Sint Servatius* (rozsudok z 1. októbra 2009, C-567/07), týkajúcu sa návrhu na začatie prejudiciálneho konania v súvislosti s výkladom ustanovení Zmluvy o voľnom pohybe kapitálu s cieľom posúdiť súlad jej ustanovení a holandskej právnej úpravy určenej na podporu ponuky v oblasti bývania. Podľa tejto právnej úpravy sú holandské organizácie registrované v oblasti bývania povinné podriať svoje cezhraničné projekty investovania do nehnuteľností správne konaniu o vydaní predchádzajúceho povolenia a musia preukázať, že dotknuté investovanie je realizované v záujme bývania v Holandsku. Podľa Súdneho dvora takáto povinnosť predstavuje obmedzenie voľného pohybu kapitálu. Súdny dvor pripúšťa, že požiadavky súvisiace s politikou sociálneho bývania členského štátu a s financovaním tejto politiky môžu takisto predstavovať

naliehavé dôvody všeobecného záujmu, a teda odôvodňovať takéto obmedzenie. Súdny dvor však spresnil, že režim predchádzajúceho správneho povolenia nemôže legitimovať diskrečný postup vnútroštátnych orgánov, ktorý by zbavil ustanovenia Spoločenstva ich potrebného účinku. Na to, aby bol takýto režim odôvodnený, musí byť založený na objektívnych, nediskriminačných a vopred známych kritériách, ktoré zabezpečia, že je spôsobilý vytvoriť dostatočný rámec na výkon diskrečnej právomoci vnútroštátnych orgánov, čo musí overiť vnútroštátny súd.

Doprava

V spojených veciach *Sturgeon a i. a Böck a Lepuschitz* (rozsudok z 19. novembra 2009, C-402/07 a C-432/07) Súdny dvor mal rozhodnúť o pojme letu, ktorý má meškanie, v zmysle nariadenia (ES) č. 261/2004¹³. Toto nariadenie stanovuje paušálne odškodnenie v prípade zrušenia letu, ale nie v prípade letu, ktorý má meškanie. Na vnútroštátnych súdoch sa cestujúci domáhali tohto paušálneho odškodnenia z dôvodu, že do cieľového letiska boli prepravení s 22-hodinovým a 25-hodinovým meškaním oproti plánovanému času priletu.

Súdny dvor na úvod uviedol, že dĺžka meškania, hoci aj značná, nestačí na to, aby bolo možné let považovať za zrušený. Let, ktorý má meškanie, bez ohľadu na dĺžku meškania, hoci aj značnú, nemožno teda považovať za zrušený, keď sú, okrem času odletu, všetky ostatné zložky letu, ktoré boli pôvodne plánované, najmä trasa letu, nezmenené.

Ďalej, pokiaľ ide o nárok na odškodnenie, Súdny dvor konštatoval, že cestujúcim, ktorých let bol zrušený, a cestujúcim, ktorých let má meškanie, bola spôsobená podobná škoda spočívajúca v strate času a nachádzajú sa tak v porovnateľných situáciách, ktoré neodôvodňujú odlišné zaobchádzanie. Súdny dvor z toho vyvodil, že cestujúci, ktorých let má meškanie, môžu byť na účely uplatnenia nároku na odškodnenie považovaní za cestujúcich, ktorých let bol zrušený, a to im umožňuje dovoľávať sa paušálneho odškodnenia od leteckej spoločnosti, ak dorazia do cieľového miesta tri hodiny alebo viac po predpokladanom čase priletu, s výnimkou omeškania spôsobeného mimoriadnymi okolnosťami. V tejto súvislosti Súdny dvor pripomenul, že technická porucha lietadla nemože byť považovaná za „mimoriadnu okolnosť“ okrem prípadu, keď táto porucha vyplýva z udalostí, ktoré sa svojou povahou alebo svojím pôvodom netýkajú bežného výkonu činnosti dotknutého leteckého dopravcu a vymykajú sa spod jeho účinnej kontroly.

Pravidlá hospodárskej súťaže

Zo všeobecného hľadiska vo veci *X BV* (rozsudok z 11. júna 2009, C-429/07) Súdny dvor rozhodol, že Komisia mohla z vlastného podnetu predkladať písomné pripomienky pred súdom členského štátu v konaní týkajúcom sa daňovej odpočítateľnosti pokuty uloženej Komisiou za porušenie článku 81 ES alebo 82 ES. Článok 15 nariadenia č. 1/2003 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy¹⁴, nazvaný „Spolupráca s vnútroštátnymi súdmi“, za určitých okolností stanovuje možnosť zásahu Komisie do konaní prebiehajúcich pred vnútroštátnymi súdmi. Súdny dvor spresnil, že možnosť Komisie predložiť z vlastného podnetu písomné pripomienky týmto súdom podlieha jedinej podmienke, ktorou je požiadavka koherentného uplatňovania článku 81 ES alebo 82 ES. Táto podmienka môže byť splnená aj v prípadoch, v ktorých sa dotknuté konanie netýka uplatňovania článku 81 ES alebo 82 ES. Okrem toho vzhľadom na to, že

¹³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 z 11. februára 2004, ktorým sa ustanovujú spoločné pravidlá systému náhrad a pomoci cestujúcim pri odmietnutí nástupu do lietadla, v prípade zrušenia alebo veľkého meškania letov a ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 295/91 (Ú. v. EÚ L 46, s. 1; Mim. vyd. 07/008, s. 10).

¹⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).

medzi pokutami a uplatnením článkov 81 ES a 82 ES existuje neoddeliteľná väzba, účinnosť sankcií uložených súťažnými orgánmi členských štátov alebo Spoločenstva na základe článku 83 ods. 2 písm. a) ES je podmienkou koherentného uplatňovania článkov 81 ES a 82 ES. Z toho vyplýva, že rozhodnutie, ktoré má súd členského štátu vydať v konaní týkajúcom sa možnosti odpočítat zo zdaniteľných ziskov pokutu alebo jej časť, môže ohroziť účinnosť sankcií v oblasti protisúťažných postupov, a tým ohroziť koherentné uplatňovanie článku 81 ES alebo 82 ES. Súdny dvor preto rozhodol, že v takom prípade článok 15 nariadenia č. 1/2003 oprávňuje Komisiu na to, aby mohla predkladať pripomienky pred vnútroštátnym súdom.

V oblasti kartelov vec *GlaxoSmithKline/Komisia* (rozsudok zo 6. októbra 2009, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P, C-519/06 P) poskytla Súdnemu dvoru príležitosť rozhodnúť o zlučiteľnosti dohôd, ktorých predmetom bolo obmedziť súbežné obchodovanie s liekmi,¹⁵ s článkom 81 ES. Súdny dvor rozhodol, že dohody smerujúce k zákazu alebo obmedzeniu súbežného obchodovania majú v zásade za cieľ obmedzovať hospodársku súťaž. Táto zásada sa uplatňuje na farmaceutické odvetvie. Konštatovanie existencie protisúťažného cieľa dohody nemožno podmieňovať dôkazom o tom, že dohoda obsahuje nevýhody pre konečných spotrebiteľov. Okrem toho Súdny dvor pripomenul, že na to, aby bola dohoda predmetom výnimky podľa článku 81 ods. 3 ES, musí prispievať k zlepšeniu výroby alebo distribúcie dotknutých výrobkov alebo k podpore technického alebo hospodárskeho pokroku. Tento prínos nespočíva vo všetkých výhodách, ktoré podnik zúčastňujúci sa na dohode získa v súvislosti so svojou činnosťou, ale v citeľných objektívnych výhodách, ktoré môžu vyrovnať nevýhody vyplývajúce pre hospodársku súťaž. Komisia preto môže vykonať prognostickú analýzu. Na predpoklad o tom, že dohoda obsahuje takú výhodu, stačí, ak dospeje k presvedčeniu, že je dostatočne pravdepodobné, že takáto výhoda sa konkretizuje. Súdny dvor rovnako spresnil, že preskúmanie dohody na účely určenia, či táto dohoda prispieva k zlepšeniu výroby alebo predaja tovarov, resp. k podpore technického alebo hospodárskeho rozvoja, a či vykazuje citeľne objektívne výhody, ktoré treba uskutočniť z hľadiska skutkových tvrdení a dôkazov predložených v rámci žiadosti o udelenie výnimky, môže vyžadovať zohľadnenie charakteristík a prípadných osobitostí odvetvia, na ktoré sa dohoda uplatňuje, pokiaľ sú tieto charakteristiky a osobitosti rozhodujúce pre výsledok preskúmania. Takéto zohľadnenie neznamená, že dôkazné bremeno bude obrátené, ale iba zabezpečuje, aby preskúmanie žiadosti o udelenie výnimky bolo vykonané s prihliadnutím na relevantné skutkové tvrdenia a dôkazy predložené žiadateľom.

Vo veci *Archer Daniels Midland/Komisia* (rozsudok z 9. júla 2009, C-511/06 P) týkajúcej sa kartelu v odvetví kyseliny citrónovej Súdny dvor preskúmal dôsledky prisúdenia úlohy vodcu kartelu na právo na obhajobu. Prisúdenie takej úlohy má totiž významné následky na výšku pokuty, ktorá sa má podniku uložiť. Na jednej strane ide o priťažujúcu okolnosť a na druhej strane o okolnosť, ktorá v prípade spolupráce podniku bez ďalšieho vylučuje veľmi významné zníženie pokuty. Súdny dvor rozhodol, že Komisia síce nebola povinná v oznámení o výhradách uviesť spôsob, akým chcela zohľadniť skutkové okolnosti pri stanovení výšky pokuty, ani či na základe týchto okolností mala v úmysle považovať podnik za vodcu kartelu, ale napriek tomu bola prinajmenšom povinná tieto skutočnosti uviesť. Keď však dokumenty a dôkazy o skutočnostiach, z ktorých vychádza prisúdenie úlohy vodcu, pozostávajú zo svedeckých výpovedí osôb spochybnených počas konania o porušení, a týkajú sa tak subjektívnej stránky, skutočnosť, že Komisia pripojila tieto dokumenty k oznámeniu o výhradách bez toho, aby ich výslovne spomenula v samotnom texte oznámenia, neumožňuje, aby podnik posúdil vierohodnosť, ktorú Komisia prisudzuje každej tejto skutočnosti, a spochybnil ich, a v dôsledku toho mu neumožňuje účinne uplatniť svoje práva. Týmto postupom Komisia porušuje právo na obhajobu dotknutého podniku. Nemôže sa teda opierať o tieto skutočnosti pri

¹⁵ K posúdeniu jednostranných opatrení obmedzujúcich súbežný obchod s farmaceutickými výrobkami vzhľadom na článok 82 ES pozri rozsudok zo 16. septembra 2008, *Sot. Lélou kai Sia*, C-468/06 až C-478/06, Zb. s. I-7139.

prisúdení úlohy vodcu podniku. Okrem toho, ak neexistujú ďalšie dôkazy v oznámení o výhradách, ktoré umožňujú zachovať taký názor, Komisia nemôže bez ďalšieho vylúčiť veľmi významné zníženie pokuty v prípade spolupráce podniku. V tej istej veci Súdny dvor tiež potvrdil, že ukončenie porušovania po prvých zásahoch Komisie nemá mať automaticky za následok zníženie výšky pokuty. Rovnako pripomenul, že skutočný dopad porušenia na trh je faktorom, ktorý sa okrem iných berie do úvahy pri posúdení závažnosti porušenia.

Rozsudkom z 24. septembra 2009, Erste Bank der österreichischen Sparkassen/Komisía (C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P, C-137/05 P), vyhlásenom v rámci odvolacieho konania vo veci „klub Lombard“, Súdny dvor rozhodol, že skutočnosť, že predmetom kartelu je predaj výrobkov len v jednom členskom štáte, nestačí na to, aby bolo možné vylúčiť možnosť vplyvu na obchod medzi členskými štátmi. Keďže takýto kartel má vo svojej podstate za následok upevnenie rozdelenia trhu na vnútroštátnej úrovni, čím bráni vzájomnej hospodárskej preniknuteľnosti trhov sledovanej Zmluvou ES, existuje silná domnienka ovplyvnenia obchodu medzi členskými štátmi, ktorú možno vyvrátiť iba vtedy, ak analýza osobitostí dohody a jej hospodárskych súvislostí preukáže opak.

Okrem toho Súdny dvor spresnil, že Komisia nie je povinná v prípade porušenia spôsobeného dcérskou spoločnosťou vopred overovať, či boli splnené podmienky na pripísanie porušenia materskej spoločnosti. Komisia má totiž možnosť voľby sankcionovať buď dcérsku spoločnosť, ktorá sa zúčastnila na porušení, alebo materskú spoločnosť, ktorá ju počas tohto obdobia ovládala.

Pokiaľ ide o stanovenie výšky pokút, Súdny dvor na úvod rozhodol, že horizontálny cenový kartel týkajúci sa takého dôležitého hospodárskeho odvetvia, ako je bankový sektor, nemožno v zásade kvalifikovať inak než veľmi závažné porušenie bez ohľadu na jeho kontext. Ďalej spresnil, že pri posúdení závažnosti porušovania a na rozdiel od toho, čo tvrdili žalobcovia, Súd prvého stupňa nevychádzal len z realizácie kartelu, ale konštatoval konkrétny dopad na trh. Okrem toho Súdny dvor uviedol, že ak na účely rozdelenia spoločností preberajúcich úlohu vrcholových inštitúcií vo vnútri bankovej skupiny do rozličných kategórií Komisia v rámci stanovenia výšky pokút zohľadnila trhové podiely jednotlivých zložiek skupiny, neznamená to, že porušenie týchto zložiek pripísala vrcholovým inštitúciám. Ide o krok, ktorý má zaistiť, aby úroveň pokút uložených vrcholovým inštitúciám adekvátne odrážala závažnosť ich vlastného porušujúceho správania. Súdny dvor napokon potvrdil, že pokiaľ ide o rozsah zníženia pokuty, neprislúcha mu, aby svojím posúdením nahrádzal posúdenie Súdu prvého stupňa rozhodujúceho v rámci výkonu svojej neobmedzenej právomoci.

V oblasti zneužívania dominantného postavenia Súdny dvor vyhlásil dva dôležité rozsudky.

Na základe odvolania France Télécom proti rozsudku Súdu prvého stupňa z 30. januára 2007 (T-340/03, France Télécom/Komisía, Zb. s. II-107) Súdny dvor potvrdil tento rozsudok, v ktorom sa zamietla žaloba proti rozhodnutiu Komisie, v ktorom uvedenej spoločnosti uložila pokutu vo výške 10,35 milióna eur za zneužitie dominantného postavenia na francúzskom trhu prístupu k vysokorýchlostnému internetu pre bytové stanice. Na tvrdenie tejto spoločnosti, že Súd prvého stupňa porušil článok 82 ES, keď konštatoval, že preukázanie možnosti pokrytia strát nie je predpokladom toho, aby bolo možné konštatovať existenciu predátorských cien, Súdny dvor odpovedal, že táto možnosť nie je nevyhnutným predpokladom pre to, aby bolo možné preukázať zneužívajúci charakter takej cenovej politiky. Takáto možnosť predstavuje len relevantný faktor pri posúdení nekalého charakteru dotknutých postupov, pokiaľ môže prispievať, v prípade uplatňovania cien nižších ako priemerné variabilné náklady, napríklad k vylúčeniu iných hospodárskych dôvodov ako eliminácie konkurenta alebo k preukázaniu, v prípade uplatňovania cien nižších ako priemerné celkové náklady, ale vyšších ako priemerné variabilné náklady, existencie plánu na elimináciu konkurenta. Navyše podľa Súdneho dvora ani nemožnosť pokrytia strát nestačí na to, aby sa dalo vylúčiť, že dotknutý podnik nedosiahne posilnenie svojho dominantného postavenia najmä po odchode

jedného alebo viacerých jeho konkurentov z trhu, keďže stupeň hospodárskej súťaže existujúcej na trhu, už oslabenej práve v dôsledku prítomnosti tohto podniku, sa ešte viac zníži a spotrebiteľia budú poškodení v dôsledku obmedzenia ich možnosti výberu.

Vo veci *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland/Komisia* (rozsudok zo 16. júla 2009, C-385/07 P) Súdny dvor pripomenul, že primeranosť lehoty na prerokovanie sa posudzuje v závislosti od okolností vlastných každej veci, kam patrí aj zložitosť veci a správanie účastníkov konania, a konštatoval, že v prípade sporu o existencii porušenia pravidiel hospodárskej súťaže základná požiadavka právnej istoty, ktorá musí platiť v prípade hospodárskych subjektov, ako aj cieľ zabezpečiť, aby hospodárska súťaž nebola skreslená na vnútornom trhu, sú v podstatnom záujme nielen samotného žalobcu a jeho konkurentov, ale takisto aj v záujme tretích osôb z dôvodu veľkého počtu dotknutých osôb a finančných záujmov, ktoré sú v hre. Pokiaľ ide o konanie týkajúce sa zneužívania dominantného postavenia podniku vyžadujúceho poplatok za veľmi rozšírené používanie jeho loga a vzhľadom na prípadné dopady výsledku tohto konania, dĺžka konania na Súde prvého stupňa v trvaní približne 5 rokov a 10 mesiacov, keďže nemôže byť odôvodnená nijakou okolnosťou, ktorá by bola vlastná samotnej veci, či už ide o zložitosť sporu, správanie účastníkov konania, výskyt prekážok v konaní spôsobených účastníkmi konania, alebo prijatie opatrení na zabezpečenie priebehu konania alebo dôkazov Súdom prvého stupňa, nesplnila požiadavky spojené s dodržaním primeranej lehoty na prerokovanie veci. Súdny dvor však uviedol, že hoci nedodržanie primeranej lehoty Súdom prvého stupňa na prerokovanie veci predstavuje procesnú vadu, článok 61 prvý odsek Štatútu Súdneho dvora musí byť vykladaný a uplatňovaný spôsobom, ktorý bude účinný. Keďže neexistuje žiadna indícia, na základe ktorej by sa zdalo, že nedodržanie primeranej lehoty mohlo mať dopad na riešenie sporu, zrušenie napadnutého rozsudku nenapraví porušenie zásady účinnej súdnej ochrany, ktorého sa dopustil Súd prvého stupňa. Okrem toho vzhľadom na potrebu zabezpečenia dodržiavania práva Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže nemožno umožniť žalobcovi len preto, že nebola dodržaná požiadavka prerokovania veci v primeranej lehote, aby spochybnil existenciu porušenia v prípade, keď všetky jeho dôvody smerujúce proti konštatovaniam Súdu prvého stupňa v súvislosti s týmto porušením a súvisiacim správny konaním boli zamietnuté ako nedôvodné. Na druhej strane nedodržanie požiadavky prerokovania veci v primeranej lehote zo strany Súdu prvého stupňa môže smerovať k návrhu na náhradu škody v rámci žaloby podanej proti Spoločenstvu podľa článku 235 ES a článku 288 druhého odseku ES.

Rôzne rozsudky obohatili aj judikatúru v oblasti štátnej pomoci. Vo veci *3F/Komisia* (rozsudok z 9. júla 2009, C-319/07 P) Súdny dvor rozhodujúci o odvolaní mal príležitosť zdokonaľiť svoju judikatúru týkajúcu sa mechanizmu žaloby o neplatnosť v oblasti štátnej pomoci, keď žalobu nepodal príjemca pomoci, ale tretie osoby. Konanie vo veci samej sa týkalo návrhu hlavného odborového zväzu pracovníkov v Dánsku na zrušenie rozhodnutia Komisie, ktorým sa štátna pomoc vo forme oslobodenia od dane z príjmu pre námorníkov zamestnaných na palubách lodí zapísaných v dánskom medzinárodnom registri lodí, ktorého cieľom je zabezpečovať, aby plavidlá, ktoré sa môžu stať plavidlami plávajúcimi pod lacnou vlajkou, aj naďalej plávali pod národnou vlajkou, vyhlásila za zlučiteľnú so spoločným trhom bez začatia konania vo veci formálneho zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES. Súd prvého stupňa zamietol žalobu odborového zväzu ako neprípustnú, konštatujúc, že ani žalobca, ani jeho členovia neboli osobne dotknutí napadnutým rozhodnutím.

Súdny dvor vo svojom rozsudku najskôr pripomenul, že žaloba proti rozhodnutiu o nezačatí konania vo veci formálneho zisťovania je prípustná, ak je jej autor dotknutou osobou v zmysle článku 88 ods. 3 ES, ktorého žaloba smeruje k zachovaniu jeho procesných záujmov. Z toho vyplýva, že nie je vylúčené, aby sa odborový zväz považoval za dotknutú osobu v zmysle článku 88 ods. 2 ES, pokiaľ preukáže, že on sám alebo jeho členovia budú dotknutí vo svojich záujmoch v dôsledku poskytnutia pomoci.

V tejto súvislosti Súdny dvor zdôraznil, že otázkou je, či konkurenčné postavenie žalobcu voči ostatným odborovým zväzom bolo dotknuté poskytnutím uvedenej pomoci. Z okolností, že by sa určitá zmluva medzi odborovým zväzom a zamestnávateľom mohla z dôvodu svojej povahy, svojho predmetu a cieľov sociálnej politiky, ktoré sleduje, vyňať z pôsobnosti ustanovení článku 81 ods. 1 ES, nemožno vyvodiť, že kolektívne vyjednávanie alebo strany na ňom zúčastnené sú tiež úplne a automaticky vyňaté z pravidiel Zmluvy v oblasti štátnej pomoci alebo že by žaloba o neplatnosť, ktorú by tieto strany prípadne mohli podať, mala byť skoro automaticky považovaná za neprípustnú z dôvodu ich účasti na vyjednávaní. Vylúčenie *a priori* možnosti, že by odborový zväz mohol preukázať, že je dotknutou osobou v zmysle článku 88 ods. 2 ES, odvolávajúc sa na svoju úlohu pri kolektívnom vyjednávaní a účinky, ktoré na ňu mali vnútroštátne daňové opatrenia považované Komisiou za pomoc zlučiteľnú so spoločným trhom, by mohlo ohroziť tie isté ciele sociálnej politiky stanovené najmä v článku 136 prvom pododseku ES a článku 138 ods. 1 ES.

Okrem toho Súdny dvor uviedol, že pokiaľ nemožno vylúčiť, že organizácie zastupujúce zamestnancov podnikov prijímajúcich pomoc by mohli ako dotknuté osoby v zmysle článku 88 ods. 2 ES Zmluvy predložiť Komisii svoje pripomienky k sociálnym aspektom, ktoré by ňou prípadne mohli byť zohľadnené, súd Spoločenstva musí v prejednávanej veci skúmať sociálne aspekty vyplývajúce zo sporných opatrení vzhľadom na usmernenia Spoločenstva o štátnej pomoci pre námornú dopravu, keďže tieto usmernenia obsahujú zákonné podmienky pre posúdenie zlučiteľnosti spornej štátnej pomoci, aby mohol posúdiť, či tvrdenia žalobcu založené na usmerneniach Spoločenstva stačia na preukázanie jeho postavenia ako dotknutej osoby v zmysle článku 88 ods. 2 ES.

Pri rozhodovaní o odvolaní proti rozsudku Súdu prvého stupňa, ktorým zrušil rozhodnutie Komisie z dôvodu nedostatočného odôvodnenia, Súdny dvor vo veci Komisia/Taliansko a Wam (rozsudok z 30. apríla 2009, C-494/06 P) rozhodol, že Súd prvého stupňa správne konštatoval, že všeobecné odôvodnenie, ktoré sa zakladá na zopakovaní zásad uvedených v rozsudku Tubemeuse (C-142/87, Zb. s. I-959), nie je možné samo osebe považovať za zodpovedajúce požiadavkám článku 253 ES vzhľadom na prejednávanú vec. Podľa Súdneho dvora, pokiaľ ide o pomoc smerujúcu k financovaniu nákladov spojených s obchodným prienikom na trhy tretích krajín prostredníctvom pôžičiek so zníženými úrokovými sadzbami, a zatiaľ čo ich subvenčný ekvivalent je relatívne malá suma, vplyv pomoci na obchod a hospodársku súťaž v rámci Spoločenstva je ťažšie badateľný, čo vyžaduje, aby Komisia podrobnejšie odôvodnila svoje rozhodnutie. Samotná skutočnosť, že podnik prijímajúci pomoc sa zúčastňuje na obchode v rámci Spoločenstva a vyváža veľkú časť svojej výroby v rámci Únie, tak nemôže stačiť na preukázanie uvedených účinkov v súvislosti s touto pomocou.

Vo veci Uteca (rozsudok z 5. marca 2009, C-222/07) Súdny dvor rozhodol, že článok 87 ES sa má vykladať v tom zmysle, že opatrenie prijaté členským štátom, ktoré prevádzkovateľom televízneho vysielania ukladá povinnosť vyhradiť 5 % zo svojich prevádzkových príjmov na predbežné financovanie európskych kinematografických a televíznych filmov, presnejšie vyhradiť 60 % z uvedených 5 % na diela, ktorých pôvodné znenie je v niektorom z úradných jazykov tohto členského štátu, nie je štátnou pomocou poskytnutou v prospech filmového priemyslu tohto členského štátu. Súdny dvor vysvetlil, že zvýhodnenie, ktoré filmovému priemyslu členského štátu zabezpečuje uvedené opatrenie prijaté dotknutým členským štátom, predstavuje zvýhodnenie poskytnuté priamo štátom alebo verejnou či súkromnou inštitúciou, ktorú tento štát zriadil alebo poveril. Takéto zvýhodnenie vyplýva zo všeobecnej právnej úpravy ukladajúcej tak verejným, ako aj súkromným prevádzkovateľom televízneho vysielania povinnosť vyhradiť časť svojich prevádzkových príjmov na predbežné financovanie kinematografických a televíznych filmov. Navyše podľa Súdneho dvora sa v prejednávanej veci nezdalo, že by dotknuté zvýhodnenie záviselo od kontroly týchto prevádzkovateľov vykonávanej verejnou mocou alebo od príkazov verejnej moci týmto prevádzkovateľom.

Dane

V tejto oblasti si pripomenieme vec TNT Post UK (rozsudok z 23. apríla 2009, C-357/07), ktorá v oblasti dane z pridanej hodnoty poskytla Súdnemu dvoru príležitosť spresniť rozsah uplatnenia oslobodenia „služieb verejnej pošty“ od dane, uvedených v článku 13 A ods. 1 písm. a) šiestej smernice 77/388/EHS¹⁶. V konaní vo veci samej spoločnosť TNT Post, ktorá ponúka „prvú fázu služieb“ pre obchodné zásielky podliehajúce dani z pridanej hodnoty, spochybnila zákonnosť oslobodenia poštových služieb od dane, ktoré ponúkala Royal Mail, jediný poskytovateľ univerzálnej poštovej služby v Spojenom kráľovstve, ktorej postavenie ani povinnosti neboli zmenené po liberalizácii trhu poštových služieb v tomto členskom štáte v roku 2006. V konaní o prejudiciálnej otázke Súdny dvor rozhodol, že pojem „služby verejnej pošty“ uvedený v už citovanom článku 13 A ods. 1 písm. a) sa uplatňuje na subjekty verejné alebo súkromné, ktoré sa zaväzujú v členskom štáte zabezpečiť univerzálnu poštovú službu alebo jej časť, ako je definovaná v článku 3 smernice 97/67/ES¹⁷. V tejto súvislosti oslobodenie od dane stanovené v už citovanom článku 13 A ods. 1 písm. a) je ako také zachované bez ohľadu na liberalizáciu poštového sektora. Súdny dvor okrem toho spresnil, že toto oslobodenie od dane sa uplatňuje na poskytovanie služieb a dodávky tovaru súvisiaceho s týmito službami, s výnimkou prepravy cestujúcich a telekomunikačných služieb, ktoré uskutočňujú verejné pošty ako také, to znamená z titulu ich postavenia prevádzkovateľa, ktorý sa v členskom štáte zaručuje zabezpečiť univerzálnu poštovú službu alebo jej časť. Toto ustanovenie sa nevzťahuje na poskytovanie služieb a dodávky tovaru súvisiaceho s týmito službami, ktorých podmienky boli individuálne dojednané.

Aproximácia právnych predpisov a jednotná právna úprava

V tejto oblasti, kde bola judikatúra opätovne veľmi bohatá, začneme uvedením dvoch rozsudkov týkajúcich sa verejného obstarávania.

Vo veci Sea (rozsudok z 10. septembra 2009, C-573/07) týkajúcej sa zadania zákazky na služby zberu, prepravy a likvidácie komunálneho odpadu Súdny dvor pripomenul, že články 43 ES a 49 ES, zásada rovnosti zaobchádzania a zásada zákazu diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, ako aj z nich vyplývajúca povinnosť transparentnosti nebránia priamemu zadaniu verejnej zákazky na služby akciovej spoločnosti, ktorá má výlučne verejnú kapitálovú účasť, za predpokladu, že územný celok, ktorý je verejným obstarávateľom, vykonáva nad touto spoločnosťou kontrolu obdobnú tej, akú vykonáva nad svojimi vlastnými útvarmi, a že táto spoločnosť vykonáva podstatnú časť svojej činnosti s územným celkom alebo s územnými celkami, ktoré ju vlastnia.

Preto s výhradou preverenia účinnosti dotknutých ustanovení stanov vnútroštátnym súdom možno na kontrolu, ktorú nad uvedenou spoločnosťou vykonávajú územné celky akcionári, hľadiť ako na obdobnú tej, akú vykonávajú nad svojimi vlastnými útvarmi, pretože sa na jednej strane činnosť uvedenej spoločnosti obmedzuje na územie uvedených územných celkov a vykonáva sa v podstatnej časti v ich prospech a na druhej strane uvedené územné celky majú prostredníctvom orgánov

¹⁶ Smernica Rady 77/388/EHS zo 17. mája 1977 o zosúladení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu – spoločný systém dane z pridanej hodnoty: jednotný základ jej stanovenia (Ú. v. ES L 145, s. 1; Mim. vyd. 09/001, s. 23).

¹⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/67/ES z 15. decembra 1997 o spoločných pravidlách rozvoja vnútorného trhu poštových služieb spoločenstva a zlepšovaní kvality služieb (Ú. v. ES L 15, 1998, s. 14; Mim. vyd. 06/003, s. 71), zmenená a doplnená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2002/39/ES z 10. júna 2002 (Ú. v. ES L 176, s. 21; Mim. vyd. 06/004, s. 316).

spoločnosti zložených z ich zástupcov rozhodujúci vplyv na strategické ciele, ako aj na významné rozhodnutia uvedenej spoločnosti.

Súdny dvor tiež spresnil, že aj keď nemožno vylúčiť, že podiely spoločnosti budú kedykoľvek predané súkromným investorom, pripustiť, že pre túto jedinou možnosť bude možné donekonečna odkladať posúdenie toho, či základné imanie spoločnosti, ktorej bola zadaná verejná zákazka, má alebo nemá verejnú povahu, by nebolo v súlade so zásadou právnej istoty. Sprístupnenie základného imania súkromným investorom možno zohľadniť len vtedy, ak v okamihu zadania zákazky existuje konkrétna a krátkodobá perspektíva takéhoto sprístupnenia.

Vo veci Komisia/Nemecko (rozsudok z 9. júna 2009, C-480/06) týkajúcej sa zmluvy o zneškodňovaní odpadov v novom zariadení na termické zhodnotenie odpadov uzavretej medzi štyrmi Landkreise a technickými a komunálnymi službami mesta Hamburg bez uskutočnenia verejného obstarávania Súdny dvor rozhodol, že zmluva predstavujúca tak právny základ, ako aj právny rámec pre budúcu výstavbu a prevádzku zariadenia určeného na plnenie služby vo verejnom záujme, teda termické zhodnotenie odpadov, keďže bola uzavretá výlučne orgánmi verejnej moci bez účasti súkromných subjektov a nestanovuje ani vopred nerozhoduje o verejnom obstarávaní, ktoré by mohlo byť prípadne potrebné pre výstavbu a prevádzku zariadenia na spracovanie odpadov, nespadá do rozsahu pôsobnosti smernice 92/50/EHS¹⁸.

Orgán verejnej moci môže totiž plniť zverené úlohy vo verejnom záujme buď svojimi vlastnými prostriedkami, alebo v spolupráci s inými orgánmi verejnej moci bez toho, aby bol nútený obrátiť sa na vonkajšie subjekty, ktoré nepatria do jeho organizačnej štruktúry. V tejto súvislosti po prvé právo Spoločenstva vôbec neukladá orgánom verejnej moci na zabezpečenie ich spoločných úloh vo verejnom záujme povinnosť uplatniť špeciálnu právnu formu. Po druhé takáto spolupráca medzi orgánmi verejnej moci nemôže spochybniť hlavný cieľ pravidiel Spoločenstva v oblasti verejného obstarávania, a to voľný pohyb služieb a otvorenie neskreslenej hospodárskej súťaže vo všetkých členských štátoch, pokiaľ sa vykonávanie tejto spolupráce bude riadiť výlučne úvahami a vlastnými požiadavkami na sledovanie cieľov vo verejnom záujme a bude zaručená zásada rovnosti zaobchádzania s uchádzačmi stanovená smernicou 92/50 tak, aby žiadny súkromný podnik nebol vo výhodnejšej situácii ako jeho konkurenti.

Ďalej zhrnieme sériu rozsudkov, v ktorých Súdny dvor musel pristúpiť k výkladu právnej úpravy Spoločenstva, ktorej cieľom je úprava obchodnej činnosti z hľadiska ochrany spotrebiteľa.

Vo veci Messner (rozsudok z 3. septembra 2009, C-489/07) týkajúci sa ochrany spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku Súdny dvor posudzoval možnosť spotrebiteľa, ktorý odstúpil od podpisania zmluvy, domáhať sa náhrady škody. Súdny dvor rozhodol, že ustanovenia článku 6 ods. 1 druhej vety a článku 6 ods. 2 smernice 97/7/ES¹⁹ sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby vnútroštátna právna úprava všeobecne stanovila, že predávajúci môže požadovať od spotrebiteľa kompenzačnú náhradu za použitie tovaru nadobudnutého na základe zmluvy uzatvorenej na diaľku v prípade, ak posledný uvedený si v lehote uplatní svoje právo na odstúpenie od zmluvy. V prípade, ak by spotrebiteľ mal povinnosť zaplatiť takúto kompenzačnú náhradu len z toho dôvodu, že mal možnosť používať tovar získaný zmluvou na diaľku počas toho, keď ho mal vo svojej držbe, svoje právo na odstúpenie by mohol totiž uplatniť len vtedy, ak zaplatí uvedenú náhradu,

¹⁸ Smernica Rady 92/50/EHS z 18. júna 1992 o koordinácii postupov verejného obstarávania služieb (Ú. v. ES L 209, s. 1; Mim. vyd. 06/001, s. 322).

¹⁹ Smernica 97/7/ES Európskeho parlamentu a Rady z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku (Ú. v. ES L 144, s. 19; Mim. vyd. 15/003, s. 319).

čo by bolo jasne v rozpore so znením a účelom smernice 97/7 a bránilo by spotrebiteľovi najmä v možnosti využiť slobodne a bez akéhokoľvek nátlaku lehotu, ktorú mu táto smernica priznáva. Rovnako účinnosť a efektivita práva na odstúpenie od zmluvy by bola spochybnená, ak by bola spotrebiteľovi uložená povinnosť zaplatiť kompenzačnú náhradu len z toho dôvodu, že tovar preskúmal a že si ho vyskúšal. Konkrétnym cieľom práva na odstúpenie od zmluvy je poskytnúť túto možnosť spotrebiteľovi, pričom skutočnosť, že ho spotrebiteľ využil, nemá za následok, že uvedené právo môže uplatniť len vtedy, ak zaplatí náhradu.

Napriek tomu tie isté ustanovenia nebránia tomu, aby sa spotrebiteľovi uložila povinnosť zaplatiť kompenzačnú náhradu, ak spotrebiteľ mal používať tovar spôsobom, ktorý je nezlučiteľný so zásadami občianskeho práva, ako sú dobrá viera alebo bezdôvodné obohatenie, pod podmienkou, že nebude narušený účel tejto smernice, najmä účinnosť a efektivita práva na odstúpenie, čo prináleží posúdiť vnútroštátnemu súdu.

Vo veci Pannon GSM (rozsudok zo 4. júna 2009, C-243/08) Súdny dvor pripomenul, že ochrana, ktorú smernica 93/13/EHS²⁰ poskytuje spotrebiteľom, sa rozširuje na prípady, keď spotrebiteľ, ktorý uzavrel s predajcom alebo dodávateľom zmluvu obsahujúcu nekalú podmienku, nenamietala nekalý charakter tejto podmienky, pretože buď nepozná svoje práva, alebo je odradený ich uplatniť z dôvodu nákladov, ktoré by súdne konanie predstavovalo. Úloha vnútroštátneho súdu v oblasti ochrany spotrebiteľov nie je preto vymedzená len možnosťou vysloviť sa k prípadnému nekalému charakteru zmluvnej podmienky, ale zahŕňa taktiež povinnosť preskúmať *ex officio* túto otázku hneď po tom, ako je súd oboznámený s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, vrátane toho, ak nastolil otázku o svojej vlastnej miestnej príslušnosti. Pokiaľ vnútroštátny súd považuje takúto podmienku za nekalú, prislúcha mu, aby ju neuplatnil, okrem prípadu, že spotrebiteľ po upozornení súdom nepovažuje za potrebné namietat nekalý a nezáväzný charakter podmienky.

Rovnako vnútroštátna norma, ktorá stanovuje, že ide len o prípad, keď spotrebiteľ nekalý charakter zmluvnej podmienky, ktorou nie je viazaný, úspešne napadol pred vnútroštátnym súdom, nie je v súlade so smernicou. Takáto norma totiž vylučuje možnosť vnútroštátneho súdu posudzovať *ex officio* nekalý charakter zmluvnej podmienky.

Súdny dvor tiež uviedol, že podmienka obsiahnutá v zmluve uzatvorenej medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, ktorá bola do nej vložená bez osobitného vyjednávania a ktorá priznáva výlučnú právomoc súdu, v ktorého obvode sa nachádza sídlo predajcu alebo dodávateľa, môže byť považovaná za nekalú.

V rovnakom smere Súdny dvor vo veci Asturcom Telecomunicaciones (rozsudok zo 6. októbra 2009, C-40/08) rozhodol, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na výkon právoplatného rozhodcovského rozsudku, ktorý bol vydaný bez účasti spotrebiteľa, musí hneď, ako sa oboznámi s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, preskúmať *ex officio* nekalú povahu rozhodcovskej doložky uvedenej v zmluve uzavretej medzi podnikateľom a spotrebiteľom v rozsahu, v akom podľa vnútroštátnych procesných pravidiel môže takéto posúdenie vykonať v rámci obdobných opravných prostriedkov vnútroštátnej povahy. Ak je to tak, prináleží vnútroštátnemu súdu vyvodiť všetky dôsledky, ktoré z toho podľa daného vnútroštátneho práva vyplývajú, s cieľom zabezpečiť, aby spotrebiteľ nebol uvedenou doložkou viazaný.

²⁰ Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).

Na účely tohto posúdenia Súdny dvor spresnil na jednej strane, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 je imperatívnym ustanovením, a na druhej strane, že vzhľadom na povahu a význam všeobecného záujmu, na ktorom sa zakladá ochrana spotrebiteľov, ktorú táto smernica zabezpečuje, článok 6 musí byť považovaný za ustanovenie rovnocenné s vnútroštátnymi pravidlami, ktoré v rámci vnútroštátneho právneho poriadku majú právnu silu verejnoprávných noriem.

Vo veci *Aventis Pasteur* (rozsudok z 2. decembra 2009, C-358/08) Súdny dvor odkazom na judikáciu *O'Byrne*²¹ spresnil, že článok 11 smernice 85/374/EHS²² sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje vnútroštátna právna úprava povoľujúca zámenu žalovaného za inú osobu v priebehu súdneho konania, ktorá sa uplatňuje tak, že umožňuje po uplynutí lehoty, ktorú článok 11 stanovuje, žalovať „výrobca“ v zmysle článku 3 tejto smernice ako žalovaného v konaní začatom v tejto lehote proti inej osobe, než je výrobca.

Na jednej strane sa má však uvedený článok 11 vykladať v tom zmysle, že mu neodporuje skutočnosť, keď vnútroštátny súd dospeje k záveru, že v konaní začatom v lehote, ktorú tento článok stanovuje, proti 100 %-nej dcérskej spoločnosti „výrobca“ v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 85/374 môže byť táto dcérska spoločnosť zamenená za uvedeného výrobcu, ak tento súd zistí, že o uvedení dotknutého výrobku do obehu v skutočnosti rozhodol tento výrobca.

Na druhej strane sa má článok 3 ods. 3 smernice 85/374 vykladať v tom zmysle, že pokiaľ osoba poškodená údajne chybným výrobkom nemohla za bežných okolností zistiť totožnosť výrobcu uvedeného výrobku pred uplatnením svojich práv voči dodávateľovi výrobku, uvedený dodávateľ musí byť považovaný za „výrobca“ najmä na účely uplatnenia článku 11 uvedenej smernice, ak neoznámil poškodenej osobe z vlastného podnetu a riadnym spôsobom totožnosť výrobcu alebo osoby, ktorá mu výrobok dodala, pričom vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby overil túto skutočnosť so zreteľom na okolnosti prejednávanej veci.

Pokiaľ ide o nekalé obchodné praktiky, Súdny dvor podal výklad smernice 2005/29/ES²³ vo veci *VTB-VAB* (rozsudok z 23. apríla 2009, C-261/07 a C-299/07). Súdny dvor rozhodol, že smernici odporuje vnútroštátna právna úprava, ktorá okrem určitých výnimiek a bez zohľadnenia osobitných okolností prejednávanej veci, teda všeobecne a preventívne, zakazuje viazané ponuky predajcu spotrebiteľovi.

Táto právna úprava totiž stanovuje zásadu zákazu viazaných ponúk, hoci také praktiky nie sú uvedené v prílohe I tej istej smernice, ktorá taxatívnym spôsobom uvádza obchodné praktiky, ktoré sú jediné zakázané za každých okolností, a ktoré teda nie je potrebné preskúmať v jednotlivých prípadoch.

Súdny dvor pripomenul, že táto smernica pristupuje na úrovni Spoločenstva k úplnej harmonizácii pravidiel týkajúcich sa nekalých obchodných praktík. Z toho dôvodu členské štáty nemôžu prijať prísnejšie opatrenia ako tie, ktoré sú definované v smernici, a to ani s cieľom zabezpečiť vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľov.

²¹ Rozsudok z 9. februára 2006, C-127/04, Zb. s. I-1313.

²² Smernica Rady 85/374/EHS z 25. júla 1985 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov o zodpovednosti za chybné výrobky (Ú. v. ES L 210, s. 29; Mim. vyd. 15/001, s. 257).

²³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (Ú. v. EÚ L 149, s. 22).

Stanovením domnienky protiprávnosti viazaných ponúk, hoci vnútroštátny zákon stanovuje určitý počet výnimiek z uvedeného zákazu, vnútroštátna právna úprava nezodpovedá požiadavkám stanoveným touto istou smernicou.

V oblasti duševného vlastníctva si zaslúžia krátky výklad dva rozsudky.

V prvom rade vec FEIA (rozsudok z 2. júla 2009, C-32/08), v ktorej Súdny dvor rozhodol, že článok 14 ods. 3 nariadenia (ES) č. 6/2002²⁴, podľa ktorého má zamestnávateľ právo na dizajn Spoločenstva vtedy, ak ho vytvoril zamestnanec pri výkone svojich povinností alebo podľa inštrukcií, ktoré dostal od svojho zamestnávateľa, pokiaľ sa nedohodli inak alebo nie je inak stanovené podľa vnútroštátneho práva, sa nevzťahuje na dizajn Spoločenstva vytvorený na objednávku. Normotvorca Spoločenstva mal totiž úmysel definovať osobitný režim stanovený v článku 14 ods. 3 nariadenia špecifickým zmluvným vzťahom, ktorým je pracovnoprávny vzťah, čo vylučuje použitie uvedeného odseku na iné zmluvné vzťahy, také ako je ten, na základe ktorého sa dizajn Spoločenstva vytvorí na základe objednávky.

Pokiaľ ide na jednej strane o nezapísané dizajny vytvorené na objednávku a na druhej strane, pokiaľ vnútroštátny zákon nestotožňuje takéto dizajny s tými, ktoré sa realizovali v rámci pracovnoprávneho vzťahu, článok 14 ods. 1 uvedeného nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že právo na dizajn Spoločenstva má pôvodca, pokiaľ nebolo prevedené prostredníctvom zmluvy na jeho právneho nástupcu. Možnosť previesť právo na dizajn Spoločenstva z pôvodcu na právneho nástupcu prostredníctvom zmluvy v zmysle článku 14 ods. 1 uvedeného nariadenia jednak vyplýva zo samotného znenia tohto článku a jednak je v súlade s cieľmi, ktoré uvedené nariadenie sleduje. V tomto ohľade môže prispôsobenie ochrany dizajnov Spoločenstva potrebám všetkých sektorov priemyslu Spoločenstva prostredníctvom zmluvného prevodu práva na dizajn Spoločenstva prispieť hlavnému cieľu spočívajúcemu v účinnom výkone práv vyplývajúcich z dizajnu Spoločenstva na celom území Spoločenstva. Účinkom zosilnenej ochrany dizajnu nie je len podpora jednotlivých pôvodcov smerujúca k celkovému prínosu Spoločenstva v danej oblasti, ale tiež podpora inovácie a vývoj nových výrobkov a investície na ich výrobu. Vnútroštátnemu súdu prináleží, aby overil obsah takejto zmluvy a v tejto súvislosti určil, či právo na nezapísaný dizajn Spoločenstva bolo prípadne skutočne prevedené z pôvodcu na právneho nástupcu tak, že v rámci uvedeného preskúmania uplatní právnu úpravu vzťahujúcu sa na zmluvy s cieľom určiť, komu patrí podľa článku 14 ods. 1 uvedeného nariadenia právo na nezapísaný dizajn Spoločenstva.

V druhom rade vo veci Sony Music Entertainment (rozsudok z 20. januára 2009, C-240/07) Súdny dvor rozhodol, že lehota ochrany autorského práva a niektorých súvisiacich práv, v tomto prípade práva na rozmnožovanie zvukových záznamov, ktorú stanovuje smernica 2006/116/ES²⁵, sa za podmienok uvedených v článku 10 ods. 2 uplatňuje aj v tom prípade, že dotknutý predmet nebol v členskom štáte, v ktorom sa požaduje ochrana, nikdy chránený. Zo znenia tohto ustanovenia totiž vyplýva, že prvá alternatívna podmienka sa týka existencie ochrany dotknutého predmetu aspoň v jednom členskom štáte. Toto ustanovenie nevyžaduje, aby to bol členský štát, v ktorom sa žiada o ochranu podľa tejto smernice. Okrem toho, zatiaľ čo úlohou tejto smernice je harmonizovať právne predpisy členských štátov tak, aby boli lehoty ochrany identické v celom Spoločenstve, nie je výklad článku 10 ods. 2 smernice 2006/116, podľa ktorého je uplatnenie tejto podmienky podriadené existencii ochrany vyplývajúcej z právnej úpravy členského štátu, v ktorom sa o ochranu upravenú

²⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 z 12. decembra 2001 o dizajnoch spoločenstva (Ú. v. ES L 3, 2002, s. 1; Mim. vyd. 13/027, s. 142).

²⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/116/ES z 12. decembra 2006 o lehote ochrany autorského práva a niektorých súvisiacich práv (Ú. v. EÚ L 372, s. 12).

v uvedenej smernici žiada, hoci takáto ochrana sa poskytuje v inom členskom štáte, v súlade so znením dotknutého ustanovenia ani s účelom tejto smernice.

Súdny dvor dodal, že článok 10 ods. 2 smernice 2006/116 sa má tiež vykladať v tom zmysle, že lehoty ochrany stanovené v tejto smernici sa uplatňujú na situáciu, v ktorej dotknutý predmet alebo dielo bolo ako také chránené k 1. júlu 1995 aspoň v jednom členskom štáte v zmysle jeho vnútroštátnej právnej úpravy týkajúcej sa autorských práv alebo súvisiacich práv a v ktorej sa na majiteľa uvedených práv k tomuto predmetu alebo dielu ako na majiteľa, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, k tomuto dátumu vzťahovala ochrana stanovená v týchto vnútroštátnych ustanoveniach. Otázka položená v kontexte uvedeného ustanovenia, či bol majiteľ práv súvisiacich s autorským právom vzťahujúcim sa na predmet alebo dielo, teda majiteľ, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu, chránený k 1. júlu 1995 najmenej v jednom členskom štáte, sa musí vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti posudzovať vo svetle vnútroštátnych ustanovení tohto členského štátu, a nie podľa vnútroštátnych ustanovení členského štátu, v ktorom sa o ochranu vyplývajúcu z uvedenej smernice žiada. Takéto riešenie má okrem toho podporu v harmonizačných cieľoch uvedenej smernice, a najmä v celi určenia rovnakého začiatku plynutia lehoty ochrany práv súvisiacich s autorským právom, ako aj rovnakých lehôt ochrany týchto práv v celom Spoločenstve na účely zabezpečenia plynulého fungovania vnútorného trhu. Z toho vyplýva, že pokiaľ ide o predmet alebo dielo chránené k 1. júlu 1995 aspoň v jednom členskom štáte v zmysle jeho vnútroštátnej právnej úpravy, skutočnosť, že osoba, na ktorú sa táto ochrana vzťahuje, je štátnym príslušníkom tretej krajiny a v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uplatnenie lehoty ochrany stanovenej v smernici 2006/116, sa na ňu nevzťahuje ochrana podľa vnútroštátneho práva tohto členského štátu, nie je určujúca pre uplatnenie článku 10 ods. 2 tejto smernice. Dôležitou je okolnosť, či sa na dotknuté dielo alebo predmet vzťahovala k 1. júlu 1995 v zmysle vnútroštátnych ustanovení ochrana najmenej jedného členského štátu.

Predmetom sporového konania sa stali aj ostatné oblasti, ktoré boli harmonizované na úrovni Spoločenstva.

Vo veci *Damgaard* (rozsudok z 2. apríla 2009, C-421/07) Súdny dvor spresnil pojem reklamy v oblasti humánnych liekov. Novinár bol stíhaný za verejné šírenie informácií o vlastnostiach a dostupnosti lieku, ktorého uvádzanie na trh nie je povolené vo všetkých členských štátoch, hoci smernica 2001/83/ES²⁶ stanovuje vysoký stupeň ochrany spotrebiteľa v oblasti poskytovania informácií a reklamy týkajúcich sa liekov. Súdnemu dvoru bola položená otázka, aký výklad sa má dať v tejto súvislosti článku 86 smernice 2001/83, zmenenej a doplnenej smernicou 2004/27/ES²⁷, pričom rozhodol, že rozširovanie informácií o lieku treťou osobou, najmä informácií týkajúcich sa jeho liečivých a preventívnych vlastností, možno považovať za reklamu v zmysle tohto článku aj v prípade, že táto tretia osoba koná z vlastnej iniciatívy a *de iure* i *de facto* úplne nezávisle od výrobcu alebo predajcu tohto lieku. Súdny dvor dodal, že je úlohou vnútroštátneho súdu určiť, či takéto rozširovanie je formou oboznamovania, agitačnou činnosťou alebo podnecovaním smerujúcim k podpore predpisovania, vydávania, predaja alebo spotreby liekov.

V už citovanej veci *UTECA* Súdny dvor rozhodol, že smernica 89/552/EHS o koordinácii určitých ustanovení zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení v členských

²⁶ Smernica 2001/83/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 6. novembra 2001, ktorou sa ustanovuje zákonník spoločenstva o humánnych liekoch (Ú. v. ES L 311, s. 67; Mim. vyd. 13/027, s. 69).

²⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/27/ES z 31. marca 2004, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2001/83/ES, ktorou sa ustanovuje zákonník spoločenstva o humánnych liekoch (Ú. v. EÚ L 136, s. 34; Mim. vyd. 13/034, s. 262).

štátoch týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania, zmenená a doplnená smernicou 97/36/ES²⁸ a konkrétne jej článok 3, ako aj článok 12 ES sa majú vykladať v tom zmysle, že im neodporuje španielska právna úprava, ktorá prevádzkovateľom televízneho vysielania ukladá povinnosť vyhradiť 5 % zo svojich prevádzkových príjmov na predbežné financovanie európskych kinematografických a televíznych filmov, ako aj presnejšie vyhradiť 60 % z uvedených 5 % na diela, ktorých pôvodné znenie je v niektorom z úradných jazykov tohto členského štátu. Podľa Súdneho dvora bez ohľadu na otázku, či takéto opatrenie prijaté členským štátom spadá do oblastí pôsobnosti uvedenej smernice, sú členské štáty v zásade naďalej oprávnené takéto opatrenie prijať za predpokladu, že budú rešpektovať základné slobody zaručené Zmluvou. Pokiaľ takéto opatrenie, ktoré spočíva v povinnosti vyhradiť na tvorbu diel, ktorých pôvodné znenie je v niektorom z úradných jazykov dotknutého členského štátu, 60 % z uvedených 5 % prevádzkových príjmov určených na predbežné financovanie európskych kinematografických a televíznych filmov, predstavuje obmedzenie viacerých základných slobôd, a to slobodného poskytovania služieb, slobody usadiť sa, voľného pohybu kapitálu a voľného pohybu pracovníkov, môže byť odôvodnené cieľom, ktorým je ochrana a podpora jedného alebo viacerých úradných jazykov dotknutého členského štátu. V tejto súvislosti takéto opatrenie v rozsahu, v akom ukladá povinnosť investovať do tvorby kinematografických a televíznych filmov, ktorých pôvodné znenie je v niektorom z úradných jazykov tohto členského štátu, ukazuje ako spôsobilé zabezpečiť dosiahnutie takéhoto cieľa. Rovnako podľa Súdneho dvora nie je zjavné, že by takéto opatrenie išlo nad rámec toho, čo je na dosiahnutie uvedeného cieľa nevyhnutné. Toto opatrenie sa totiž predovšetkým týka iba 3 % prevádzkových príjmov prevádzkovateľov a tento percentuálny podiel nemožno považovať za neprimeraný vo vzťahu k sledovanému cieľu. Okrem toho takéto opatrenie nejde nad rámec toho, čo je na dosiahnutie sledovaného cieľa nevyhnutné, len preto, že nestanovuje kritériá umožňujúce kvalifikovať dotknuté diela ako „kultúrne produkty“. Keďže jazyk a kultúra sú vnútorne spojené, netreba vychádzať z toho, že cieľ sledovaný členským štátom spočívajúci v ochrane a podpore jedného alebo niekoľkých jeho úradných jazykov sa musí nevyhnutne spájať s ďalšími kultúrnymi kritériami, aby bolo možné odôvodniť obmedzenie niektorej zo základných slobôd zaručených Zmluvou. Takéto opatrenie nejde nad rámec toho, čo je na dosiahnutie sledovaného cieľa nevyhnutné, už preto, že subjektmi, ktoré majú prospech z dotknutého financovania, sú prevažne kinematografické produkčné spoločnosti usadené v tomto členskom štáte. Skutočnosť, že takéto kritérium, na ktorom je založené uvedené opatrenie, t. j. jazykové kritérium, by mohlo predstavovať výhodu pre kinematografické produkčné spoločnosti, ktoré pracujú v jazyku, na ktorý sa uvedené kritérium vzťahuje, a teda ktoré prakticky môžu pochádzať prevažne z členského štátu, v ktorom je tento jazyk úradným jazykom, sa zdá byť zahrnutá v sledovanom cieľi. Takáto situácia sama osebe nemôže byť dôkazom neprimeranosti uvedeného opatrenia bez toho, aby sa vytratil jeho zmysel, a to uznať cieľ sledovaný členským štátom chrániť a podporovať jeden alebo viaceré úradné jazyky za naliehavý dôvod všeobecného záujmu. Súdny dvor spresnil, že pokiaľ ide o článok 12 ES, toto ustanovenie sa uplatňuje samostatne len v prípadoch upravených právom Spoločenstva, pre ktoré Zmluva nestanovuje osobitné pravidlo zákazu diskriminácie. Zásada zákazu diskriminácie bola pritom realizovaná v oblastiach voľného pohybu pracovníkov, slobody usadiť sa, slobodného poskytovania služieb a voľného pohybu kapitálu, resp. článkom 39 ods. 2 ES a článkami 43 ES, 49 ES a 56 ES. Keďže z vyššie uvedeného vyplýva, že sporné opatrenie sa nezdá byť v rozpore s uvedenými ustanoveniami Zmluvy, nemôže byť ani ďalej považované za opatrenie odporujúce článku 12 ES.

²⁸ Smernica Rady 89/552/EHS z 3. októbra 1989 o koordinácii určitých ustanovení zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení v členských štátoch týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania (Ú. v. ES L 298, s. 23; Mim. vyd. 06/001, s. 224).

Ochranné známky

V tejto oblasti sa zastavíme pri veci PAGO International (rozsudok zo 6. októbra 2009, C-301/07), ktorou boli spresnené podmienky, ktoré musí spĺňať ochranná známka, aby sa na ňu vzťahovalo „dobré meno“ v zmysle článku 9 ods. 1 písm. c) nariadenia (ES) č. 40/94²⁹. Prikláňajúc sa analogicky k odôvodneniu rozsudku Davidoff (rozsudok z 9. januára 2003, C-292/00, Zb. s. I-389), Súdny dvor najprv konštatoval, že bez ohľadu na znenie uvedeného článku 9 ods. 1 písm. c) pri zohľadnení celkovej štruktúry a cieľov systému, v ktorom pôsobí tento článok, ochrana ochranných známok Spoločenstva, ktoré majú dobré meno, nemôže byť v prípade používania označenia pre rovnaké alebo podobné výrobky alebo služby slabšia ako v prípade používania označenia pre výrobky alebo služby, ktoré nie sú podobné. Preto podľa Súdneho dvora tento článok chráni aj ochrannú známku Spoločenstva, ktorá má dobré meno, vo vzťahu k výrobkom alebo službám, ktoré sú podobné, tým, pre ktoré bola uvedená ochranná známka zapísaná. Súdny dvor ďalej rozhodol, že na to, aby ochranná známka požívala ochranu stanovenú v tomto ustanovení, je potrebné, aby ju poznala podstatná časť verejnosti, ktorú zaujímajú výrobky alebo služby, na ktoré sa ochranná známka vzťahuje, a to na podstatnej časti územia Spoločenstva, a že vzhľadom na dobré meno ochrannej známky PAGO International na celom území členského štátu, t. j. na území Rakúska, možno toto územie považovať za podstatnú časť územia Spoločenstva.

Sociálna politika

Súdny dvor v tejto oblasti rozhodoval o zatiaľ neriešených otázkach. Vec Akavan Erityisalojen Keskusliitto AEK a i. (rozsudok z 10. septembra 2009, C-44/08) mu umožnila po prvýkrát rozhodovať o rozsahu povinnosti informovania a prerokovania v zmysle článku 2 smernice 98/59/ES o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa hromadného prepúšťania³⁰.

Pokiaľ ide o moment vzniku povinnosti prerokovania, Súdny dvor uviedol, že prijatie strategických rozhodnutí alebo rozhodnutí o zmenách v činnosti v rámci skupiny podnikov, ktoré vedú zamestnávateľa k tomu, aby uvažoval o hromadnom prepúšťaní alebo ho plánoval, predstavuje pre zamestnávateľa moment vzniku povinnosti prerokovania so zástupcami pracovníkov. Súdny dvor okrem toho spresnil, že vznik tejto povinnosti nezávisí od toho, či zamestnávateľ je už schopný poskytnúť zástupcom pracovníkov všetky informácie vyžadované v článku 2 ods. 3 prvom pododseku písm. b) smernice 98/59.

Pokiaľ ide o určenie subjektu, ktorý má povinnosť prerokovania, Súdny dvor uviedol, že jediným adresátom povinností v oblasti informovania, prerokovania a oznamovania je zamestnávateľ. Podnik, ktorý ovláda zamestnávateľa, hoci môže prijať rozhodnutia, ktoré sú voči nemu záväzné, sám nie je v postavení zamestnávateľa. V prípade skupiny podnikov zloženej z materskej spoločnosti a jednej alebo viacerých dcérskych spoločností povinnosť prerokovania so zástupcami pracovníkov vzniká v prípade dcérskej spoločnosti, ktorá má postavenie zamestnávateľa, až keď táto dcérska spoločnosť, v rámci ktorej môže dôjsť k hromadnému prepúšťaniu, je identifikovaná.

V súvislosti so skončením postupu prerokovania Súdny dvor spresnil, že v prípade skupiny podnikov postup prerokovania musí byť skončený v dcérskej spoločnosti dotknutej hromadným prepúšťaním predtým, ako táto spoločnosť, prípadne na priamy pokyn svojej materskej spoločnosti, vypovie pracovnú zmluvu zamestnancom, ktorých sa týka toto prepúšťanie.

²⁹ Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke spoločenstva (Ú. v. ES L 11, 1994, s. 1; Mim. vyd. 17/001, s. 146).

³⁰ Smernica Rady 98/59/ES z 20. júla 1998 (Ú. v. ES L 255, s. 16; Mim. vyd. 05/003, s. 327).

Aj v prípade veci *Mono Car Styling* (rozsudok zo 16. júla 2009, C-12/08) Súdny dvor rozhodoval po prvýkrát o otázke, či smernica 98/59³¹ priznáva alebo nie individuálne právo zamestnancom, ktorí chcú spochybniť dodržanie postupu informovania a prerokovania.

Podľa Súdneho dvora právo na informácie a prerokovanie stanovené v smernici 98/59, najmä v článku 2 tejto smernice, je koncipované v prospech pracovníkov ako celku, a má preto kolektívnu povahu. Úroveň ochrany tohto kolektívneho práva požadovaná článkom 6 tejto smernice je teda dosiahnutá, ak uplatniteľná vnútroštátna právna úprava priznáva zástupcom zamestnancov právo konať, ktoré nie je doplnené o obmedzenia alebo osobitné podmienky. Článok 6 smernice 98/59 v spojení s článkom 2 tejto smernice tak treba vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá zakotvuje postupy umožňujúce zástupcom zamestnancov, ako aj každému zamestnancovi individuálne, dohliadať na dodržiavanie povinností stanovených touto smernicou, ale ktorá individuálne právo zamestnancov konať obmedzuje, pokiaľ ide o výhrady, ktoré možno uplatniť, a ktorá toto právo podmieňuje tým, že zástupcovia zamestnancov predtým oznámili zamestnávateľovi námietky, ako aj tým, že dotknutý zamestnanec predtým informoval zamestnávateľa, že spochybňuje dodržanie postupu informovania a prerokovania.

Súdny dvor takisto pripomenul, že podľa zásady konformného výkladu musí vnútroštátny súd pri uplatňovaní vnútroštátneho práva ho zohľadniť ako celok a v najvyššej možnej miere ho vykladať v zmysle znenia a účelu smernice, aby dospel k záveru, ktorý je v súlade s cieľom sledovaným smernicou. Z tohto dôvodu v rozsahu, v akom článok 2 smernice 98/59 odporuje vnútroštátna právna úprava, ktorá obmedzuje povinnosti zamestnávateľa, ktorý hodlá pristúpiť k hromadnému prepúšťaniu, v porovnaní s povinnosťami, ktoré tento článok stanovuje, prináleží vnútroštátnemu súdu v rámci svojich právomocí zaistiť, aby povinnosti uložené takémuto zamestnávateľovi neboli obmedzené v porovnaní s povinnosťami stanovenými v článku 2 uvedenej smernice.

Vo veci *Meerts* (rozsudok z 22. októbra 2009, C-116/08) mal Súdny dvor príležitosť spresniť práva zamestnanca prepusteného počas čiastočnej rodičovskej dovolenky, ktoré vyplývajú zo smernice 96/34/ES o rámcovej dohode o rodičovskej dovolenke uzavretej medzi UNICE, CEEP a ETUC³².

Na základe konštatovania, že doložka 2 bod 6 uvedenej rámcovej dohody uvádza, že práva, na ktoré pracovník mal alebo na ktoré sa mu tvoril nárok v čase začatia rodičovskej dovolenky, sa zachovávajú v existujúcom rozsahu až do konca rodičovskej dovolenky, Súdny dvor rozhodol, že tak zo znenia tohto ustanovenia, ako aj z kontextu, v ktorom sa nachádza, vyplýva, že cieľom tohto ustanovenia je zabrániť strate alebo obmedzeniu práv vyplývajúcich z pracovnoprávneho vzťahu, ktoré zamestnanec nadobudol alebo nadobúda na začiatku rodičovskej dovolenky, a zabezpečiť, že po skončení tejto dovolenky sa bude nachádzať, pokiaľ ide o tieto práva, v rovnakej situácii, v akej sa nachádzal pred začatím tejto dovolenky. Vzhľadom na cieľ rovnakého zaobchádzania s mužmi a so ženami sledovaný rámcovou dohodou o rodičovskej dovolenke povinnosť dodržiavať práva, na ktoré pracovník mal alebo na ktoré sa mu tvoril nárok, sa musí chápať tak, že vyjadruje zásadu sociálneho práva Spoločenstva, ktorá má osobitný význam, a nemôže byť vykladaná restriktívne. Z cieľov rámcovej dohody o rodičovskej dovolenke vyplýva, že pojem „práva, na ktoré pracovník mal alebo na ktoré sa mu tvoril nárok“ rámcovej dohody sa vzťahuje na všetky práva a výhody, peňažné alebo vecné, vyplývajúce priamo alebo nepriamo z pracovnoprávneho vzťahu, na ktoré

³¹ Pozri predchádzajúcu poznámku pod čiarou.

³² Smernica Rady 96/34/ES z 3. júna 1996 o rámcovej dohode o rodičovskej dovolenke uzavretej medzi UNICE, CEEP a ETUC (Ú. v. ES L 145, s. 4; Mim. vyd. 05/002, s. 285), zmenenej a doplnenej smernicou Rady 97/75/ES z 15. decembra 1997 (Ú. v. ES L 10, 1998, s. 24; Mim. vyd. 05/003, s. 263).

pracovník má nárok voči zamestnávateľovi pri nástupe na rodičovskú dovolenku. K týmto právam a výhodám patria všetky práva a výhody súvisiace s pracovnými podmienkami, ako napr. právo pracovníka zamestnaného na plný úväzok, ktorý má čiastočnú rodičovskú dovolenku, na výpovednú lehotu v prípade jednostranného vypovedania zmluvy na dobu neurčitú zamestnávateľom, ktorej dĺžka závisí od pracovníckej odpracovanej doby v podniku a jej cieľom je uľahčiť hľadanie nového zamestnania. Všetky tieto práva a výhody by boli ohrozené, ak by pri nedodržaní zákonnej výpovednej lehoty v prípade výpovede danej počas čiastočnej rodičovskej dovolenky pracovník, ktorý je zamestnaný na plný úväzok, stratil právo na to, aby odstupné, ktoré mu patrí, bolo vypočítané zo mzdy v zmysle pracovnej zmluvy. Vnútroštátna právna úprava, ktorá by viedla k redukcii práv vyplývajúcich z pracovného pomeru v prípade rodičovskej dovolenky, by tak mohla odradiť pracovníka od čerpania tejto dovolenky a mohla by podnecovať zamestnávateľa, aby dal prednostne výpoveď tým pracovníkom, ktorí čerpajú rodičovskú dovolenku. To by bolo priamo v rozpore s účelom rámcovej dohody o rodičovskej dovolenke, v ktorej jedným z cieľov je lepšie zosúladiť pracovný a rodinný život.

Súdny dvor z toho vyvodil, že rámcová dohoda o rodičovskej dovolenke bráni tomu, aby v prípade jednostrannej výpovede pracovnej zmluvy, ktorú dal zamestnávateľ bez naliehavých dôvodov alebo bez toho, aby bola dodržaná zákonná výpovedná lehota, pracovníkovi zamestnanému na dobu neurčitú a na plný úväzok počas čerpania čiastočnej rodičovskej dovolenky bolo odstupné, ktoré sa má vyplatiť tomuto pracovníkovi, vypočítané na základe zníženej mzdy poberanej pracovníkom v okamihu výpovede.

Vo veci Hütter (rozsudok z 18. júna 2009, C-88/08) Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátna právna úprava, ktorá vylučuje započítavanie dôb zamestnania absolvovaných pred dovŕšením veku 18 rokov na účely určenia platového stupňa, do ktorého budú zaradení zmluvní zamestnanci verejnej služby a správy členského štátu, predstavuje diskrimináciu na základe veku, ktorá nemôže byť legítimne odôvodnená, a ktorá je teda v rozpore s právom Spoločenstva.

Vo svojom rozsudku Súdny dvor konštatoval, že taká právna úprava, ktorá zavádza rozdielne zaobchádzanie s osobami v závislosti od veku, v ktorom svoju odbornú prax získali, predstavuje rozdielne zaobchádzanie priamo založené na kritériu veku v zmysle článku 2 ods. 1 a 2 písm. a) smernice 2000/78/ES³³.

Súdny dvor následne uvádza, že ciele sledované dotknutou právnou úpravou, t. j. neznevýhodňovať všeobecné stredné vzdelávanie v porovnaní s odborným vzdelávaním a podporovať začleňovanie mladých pracovníkov, ktorí absolvovali odborné vzdelávanie, na trhu práce, sú legítimnými cieľmi v zmysle článku 6 ods. 1 smernice 2000/78.

Súdny dvor však konštatuje, že tieto dva ciele sa zdajú protichodné, keďže ich sporné opatrenie nemôže podporovať naraz. Okrem toho, pokiaľ ide o cieľ neznevýhodňovať všeobecné stredné vzdelávanie v porovnaní s odborným vzdelávaním, Súdny dvor zdôrazňuje, že kritérium veku, v ktorom bola doterajšia prax absolvovaná, sa uplatňuje bez ohľadu na druh absolvovaného vzdelania. Za týchto podmienok sa toto kritérium nejaví ako primerané na dosiahnutie cieľa. Pokiaľ ide o cieľ podporovať začleňovanie mladých pracovníkov, ktorí absolvovali odborné vzdelávanie, na trhu práce, Súdny dvor zdôrazňuje, že vylúčenie započítavania praxe absolvovanej pred dosiahnutím veku osemnástich rokov sa vzťahuje na všetkých zmluvných zamestnancov vo verejných službách a v správe bez rozdielu a bez ohľadu na to, v akom veku boli prijatí do zamestnania. V tom rozsahu,

³³ Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79).

v akom neberie do úvahy vek osôb v okamihu, keď sú prijaté do zamestnania, nie je teda táto norma primeraná na to, aby podporovala vstup kategórie zamestnancov definovanej ich raným vekom na trh práce.

Súdny dvor z toho vyvodil, že diskriminácia zavedená dotknutou právnou úpravou sa nemôže považovať za odôvodnenú, a je teda v rozpore s článkami 1, 2 a 6 smernice 2000/78.

Životné prostredie

Spory týkajúce sa práva životného prostredia boli rovnako ako v minulých rokoch často prejednávané v súdnej sieni Súdného dvora.

Vo veci Komisia/Malta (rozsudok z 10. septembra 2009, C-76/08) Súdny dvor skúmal, či si Maltská republika nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú zo smernice Rady 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúceho vtáctva³⁴, tak ako to tvrdila Komisia, tým, že v rokoch 2004 až 2007 povolila jarný lov prepelice poľnej a hrdličky poľnej.

Podľa článku 7 ods. 1 a 4 uvedenej smernice tieto dva druhy nemajú byť lovené počas ich návratu na hniezdiská. Článok 9 ods. 1 tejto smernice však upravuje režim výnimiek z tohto zákazu, ak neexistuje iné uspokojivé riešenie.

Súdny dvor poukazuje na to, že aj keď dotknuté dva druhy boli na jeseň na Malte skutočne prítomné, počas predmetných rokov mohli poľovníci v tomto období odchytať len zanedbateľné množstvo vtákov. Okrem toho v tomto období sa tieto vtáky zdržiavajú iba na obmedzenej časti územia Malty. Napokon populácia týchto dvoch lovených druhov vtákov sa nenachádza pod hranicou uspokojivej úrovne. Najmä z červeného zoznamu ohrozených druhov, ktorý vypracovala Svetová únia na ochranu prírody, vyplýva, že predmetné dva druhy sa uvádzajú v kategórii nazývanej „menšia obava“. Súdny dvor dospel k záveru, že vzhľadom na tieto veľmi osobitné okolnosti jesenný lov týchto dvoch druhov nemožno na Malte považovať vo vzťahu k povoleniu jarného lovu za iné uspokojivé riešenie.

Toto konštatovanie však ani zďaleka neumožňuje povoliť neobmedzený lov na jar, vyplýva z neho len možnosť udeliť takéto povolenie v nevyhnutnom a prísne stanovenom rozsahu za predpokladu, že tým nie sú ohrozené ostatné ciele sledované smernicou. Súdny dvor teda usudzuje, že povolenie lovu v jarnom období, keď sa oba lovené druhy vracajú na svoje hniezdiská, pričom takýto lov sa prejavuje trikrát vyššou úmrtnosťou v prípade prepelice poľnej a osemkrát vyššou úmrtnosťou v prípade hrdličky poľnej, než je úmrtnosť vyplývajúca z lovu v jesennom období, nepredstavuje riešenie primerané a striktné proporcionálne cieľu ochrany druhov, ktorý predmetná smernica sleduje.

Za týchto okolností Súdny dvor konštatuje, že Maltská republika nedodržala podmienky výnimky, a teda nesplnila svoje povinnosti podľa uvedenej smernice.

³⁴ Ú. v. EÚ L 103, s. 1; Mim. vyd. 15/001, s. 98.

Vo veci Komisia/Poľsko (rozsudok zo 16. júla 2009, C-165/08) mal Súdny dvor posúdiť, či si Poľská republika nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú zo smerníc 2001/18/ES³⁵ a 2002/53/ES³⁶, tak ako to tvrdila Komisia, tým, že všeobecným spôsobom zakázala uvádzanie na trh osiva geneticky modifikovaných odrôd, ako aj ich zápis do vnútroštátneho katalógu odrôd.

Poľská republika originálnym spôsobom tvrdila, že smernice 2001/18 a 2002/53 sa nemôžu v predjednávanej veci uplatňovať, lebo sledujú ciele voľného pohybu, ochrany životného prostredia a verejného zdravia, kým vnútroštátne ustanovenia sledujú etické alebo náboženské ciele. Inak povedané, sporné vnútroštátne ustanovenia nespádajú do pôsobnosti uvedených smerníc, takže prekážky voľného pohybu GMO, ktoré spôsobujú potenciálnym porušením článku 28 ES, môžu byť prípadne odôvodnené na základe článku 30 ES.

Súdny dvor usúdil, že na účely rozhodnutia tejto veci nie je nevyhnutné vyjadrovať sa k otázke, či členské štáty majú možnosť odvolávať sa na dôvody etického alebo náboženského charakteru, aby odôvodnili prijatie vnútroštátnych opatrení, ktoré sa odchyľujú od ustanovení smerníc 2001/18 a 2002/53. Stačí konštatovať, že Poľská republika nepredložila dôkaz o tom, že sporné vnútroštátne ustanovenia skutočne sledovali uvádzané ciele. Za týchto podmienok sú všeobecné zákazy, ako sú zákazy, ktoré sú obsiahnuté v sporných vnútroštátnych ustanoveniach, v rozpore s povinnosťami, ktoré Poľskej republike vyplývajú tak z článkov 22 a 23 smernice 2001/18, ako aj z článku 4 ods. 4 a článku 16 smernice 2002/53. Súdny dvor z toho vyvodil záver, že členský štát, ktorý zakázal voľný pohyb osiva geneticky modifikovaných odrôd, ako aj zápis geneticky modifikovaných odrôd do vnútroštátneho katalógu odrôd, si nesplnil povinnosti, ktoré mu vyplývajú z článkov 22 a 23 smernice 2001/18, ako aj z článku 4 ods. 4 a článku 16 smernice 2002/53.

V rámci veci týkajúcej sa výpočtu dane z odpadu (rozsudok zo 16. júla 2009, Futura Imobiliare a i., C-254/08), z ktorej vyplýva uplatnenie zásady znečisťovateľ platí, Súdny dvor vyložil článok 15 písm. a) smernice 2006/12/ES³⁷ v tom zmysle, že za súčasného stavu práva Spoločenstva to nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na účely financovania služby správy a zneškodňovania komunálneho odpadu stanovuje daň vypočítanú na základe odhadu objemu odpadu vyprodukovaného používateľmi tejto služby, a nie na základe množstva odpadu, ktoré títo používatelia skutočne vyprodukovali a odovzdali na zneškodnenie.

Súdny dvor svoje úvahy odôvodnil tým, že v situácii, v ktorej držiteľia odpadu prenechávajú manipuláciu s odpadom zariadeniu, ktoré odpad zbiera, článok 15 písm. a) stanovuje, že v súlade so zásadou znečisťovateľ platí musia náklady na zneškodňovanie odpadu znášať títo držiteľia. Je však často ťažké a aj nákladné určiť presný objem odpadu odovzdaného na zneškodnenie každým držiteľom. Za týchto podmienok môže použitie kritérií založených na jednej strane na schopnosti držiteľov produkovať odpad, vypočítanej v závislosti od plochy nehnuteľností, ktoré užívajú, a od spôsobu ich využitia, a/alebo na druhej strane na charaktere produkovaného odpadu, umožniť výpočet nákladov na zneškodňovanie tohto odpadu a ich rozdelenie medzi jednotlivých držiteľov, keďže tieto dva parametre môžu priamo ovplyvniť výšku uvedených nákladov.

³⁵ Smernica 2001/18/ES Európskeho parlamentu a Rady z 12. marca 2001 o zámernom uvoľnení geneticky modifikovaných organizmov do životného prostredia a o zrušení smernice Rady 90/220/EHS (Ú. v. ES L 106, s. 1; Mim. vyd. 15/006, s. 77).

³⁶ Smernica Rady 2002/53/ES z 13. júna 2002 o spoločnom katalógu odrôd poľnohospodárskych rastlinných druhov (Ú. v. ES L 193, s. 1; Mim. vyd. 03/036, s. 281).

³⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/12/ES z 5. apríla 2006 o odpadoch (Ú. v. EÚ L 114, s. 9).

Súdny dvor však spresnil, že vnútroštátny súd musí na základe skutkových a právnych okolností, ktoré mu boli predložené, overiť, či daň za zneškodnenie pevného vnútorného komunálneho odpadu nevedie k tomu, že niektorým držiteľom, v tomto prípade hotelovým zariadeniam, sa uložia zjavne neprimerané náklady v pomere k objemu alebo povahe odpadu, ktorý sú schopní vyprodukovať.

Víza, azyl, prístahovateľstvo

Veci týkajúcich sa otázky azylu je stále viac a Súdny dvor mal prvýkrát príležitosť vykladať viacero smerníc v tejto oblasti.

Vo veci Petrosian a i. (rozsudok z 29. januára 2009, C-19/08) sa Súdny dvor zaoberal konaním o postúpení žiadosti o azyl a mal možnosť pri tejto príležitosti pristúpiť k výkladu nariadenia (ES) č. 343/2003³⁸. Rodina Petrosianovcov pochádzajúca z Arménska podala žiadosť o azyl najprv vo Francúzsku a potom vo Švédsku. Švédske orgány chceli rodinu poslať späť do Francúzska, avšak toto rozhodnutie uvedená rodina viackrát napadla, takže lehota šiestich mesiacov stanovená v článku 20 ods. 1 písm. d) uvedeného nariadenia uplynula. Táto lehota, ktorá plynie od „rozhodnutia o odvolaní alebo preskúmaní“, má za cieľ umožniť členskému štátu, ktorému bola žiadosť o azyl adresovaná, pristúpiť k odovzdaniu a jej uplynutie spôsobuje vznik zodpovednosti tohto štátu. Hlavná otázka rozsudku sa týkala udalosti, ktorá môže spôsobiť plynutie lehoty šiestich mesiacov.

Súdny dvor vo svojej odpovedi rozlíšil dve hypotézy, podľa toho, či vnútroštátna právna úprava upravuje alebo neupravuje odvolanie s odkladným účinkom. Rozhodol, že ak nie je upravené žiadne odvolanie s odkladným účinkom, plynie lehota na výkon odovzdania od výslovného alebo predpokladaného rozhodnutia členského štátu, ktorý bol požiadaný o súhlas s odovzdaním, o tom, že s prijatím dotknutej osoby späť súhlasí. Naopak, ak právna úprava členského štátu, ktorý o odovzdanie žiada, upravuje odkladný účinok odvolania, lehota na výkon odovzdania neplynie od dočasného súdneho rozhodnutia prerušujúceho výkon konania o odovzdaní, ale až od súdneho rozhodnutia o dôvodnosti konania, ktoré už nemôže brániť tomuto výkonu. Vzhľadom na cieľ sledovaný určením lehoty pre členské štáty totiž musí byť jej začiatok určený tak, aby tieto štáty mali k dispozícii lehotu šiestich mesiacov, ktorú majú plne využiť na úpravu technického spôsobu výkonu odovzdania. Okrem toho Súdny dvor zohľadnil rešpektovanie súdnej ochrany a zásady procesnej autonómie členských štátov.

Ďalej vo veci Elgafaji (rozsudok zo 17. februára 2009, C-465/07) mal Súdny dvor rozhodnúť o rozsahu doplnkovej ochrany priznanej článkom 15 smernice 2004/83/ES³⁹ o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov. Vnútroštátny súd sa položenou otázkou snažil zistiť, či sa „existencia vážneho a individuálneho ohrozenia života občana alebo osoby z dôvodu nediskriminačného násillia [ohrozenia života alebo osoby civilistu na základe neselektívneho násillia – *neoficiálny preklad*] v situáciách medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu“ uvedená v písmene c) tohto článku má vykladať v zmysle požiadaviek Európskeho súdu pre ľudské práva tak, že vyžaduje, aby

³⁸ Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov (Ú. v. EÚ L 50, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 109).

³⁹ Smernica Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 304, s. 12; Mim. vyd. 19/007, s. 96).

žiadateľ o doplnkovú ochranu predložil dôkaz o tom, že je špecificky dotknutý z dôvodu okolností vlastných jeho situácii.

Súdny dvor na túto otázku odpovedal negatívne. Predovšetkým poukázal na nezávislosť článku 15 a uviedol, že jeho obsah sa odlišuje od obsahu článku 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv (EDLP), a preto má byť vykladaný autonómnym spôsobom. Ďalej usúdil, že bezprávie definované v písmene c) ako „vážne a individuálne ohrozenie života alebo osoby“ žiadateľa, pokrýva všeobecnejšie riziko bezprávia, ako sú dva ďalšie druhy zásahov definovaných v tom istom článku, medzi ktoré patrí trest smrti, teda zásahov pokrývajúcich situácie, v ktorých je žiadateľ špecificky vystavený riziku bezprávia osobitného typu. Okrem toho ohrozenia, ktoré sa v tomto ustanovení spomínajú, sú neoddeliteľne späté so všeobecnou situáciou „medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu“.

Napokon predmetné násilie, pri ktorom vznikajú uvedené ohrozenia, je kvalifikované ako „neselektívne“, čo je pojem, ktorý predpokladá, že sa môže vzťahovať na osoby bez ohľadu na ich osobnú situáciu. V tejto súvislosti Súdny dvor spresnil, že o čo viac bude prípadne žiadateľ schopný preukázať, že je špecificky dotknutý z dôvodu skutočností vlastných jeho osobnej situácii, o to nižšia bude úroveň neselektívneho násillia vyžadovaná na to, aby mohol byť oprávnený na doplnkovú ochranu. Súdny dvor na záver zdôraznil, že takýto výklad článku 15 písm. c) je úplne zlučiteľný s Európskym dohovorm o ochrane ľudských práv a najmä s judikatúrou týkajúcou sa článku 3.

Nakoniec otázka, ktorá bola položená v spojených veciach Zurita García a Choque Cabrera (rozsudok z 22. októbra 2009, C-261/08 a C-348/08), sa týkala problému, či z dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda (ďalej len „DVSD“) a Kódexu schengenských hraníc vyplýva pre príslušné orgány povinnosť vydať rozhodnutie o vyhostení každého štátneho príslušníka tretej krajiny, v súvislosti s ktorým bolo preukázané, že sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu. Skutkové okolnosti tejto veci sa týkali Z. Garcíovej a Ch. Cabreru, ktorí napadli dve rozhodnutia o vyhostení prijaté z dôvodu ich neoprávneného pobytu na území Španielska. Podľa španielskeho zákona a jeho výkladu sa však v prípade, že neexistujú ďalšie skutočnosti odôvodňujúce uloženie vyhostenia namiesto pokuty, uložená sankcia musí obmedziť len na pokutu. Z. García a Ch. Cabrera preto podali návrh na začatie konania pred vnútroštátnym súdom, ktorý sa obrátil s návrhom na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor.

Súdny dvor vo svojej odpovedi konštatoval, že medzi španielskou jazykovou verziou a ostatnými jazykovými verziami existuje v dotknutom texte nesúlad. Keďže vyhostenie je vyjadrené ako povinnosť a nie iba ako možnosť, ktorou disponujú príslušné orgány, len v španielskej jazykovej verzii, Súd z toho vyvodil, že skutočnou vôľou normotvorcu nebolo uložiť členským štátom povinnosť vyhostenia. Okrem toho Súdny dvor konštatoval, že DVSD uprednostňuje dobrovoľný odchod štátneho príslušníka, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území iného štátu. Navyše, hoci DVSD za určitých okolností stanovuje, že štátny príslušník tretej krajiny musí byť vyhostený z členského štátu, na ktorého území bol zadržaný, toto vyhostenie podlieha podmienkam, ktoré stanovuje vnútroštátne právo dotknutého členského štátu. Súdny dvor preto usúdil, že každému členskému štátu prináleží, aby najmä pokiaľ ide o podmienky, na základe ktorých sa bude vykonávať vyhostenie, prijal do svojho právneho poriadku vykonávajúce predpisy základných pravidiel stanovených v DVSD, týkajúcich sa štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nespĺňajú alebo prestali spĺňať podmienky na krátkodobý pobyt na jeho území. Súdny dvor dospel k záveru, že ani DVSD, ani Kódex schengenských hraníc neukladá členským štátom povinnosť prijať rozhodnutie o vyhostení štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu.

Súdna spolupráca v občianskych veciach a vo veciach medzinárodného práva súkromného

Rok 2009 sa vyznačoval množstvom dôležitých rozsudkov v oblasti medzinárodného práva súkromného. Medzi prvými možno spomenúť rozsudok zo 6. októbra 2009, ICF (C-133/08), v ktorom Súdny dvor po prvýkrát podal výklad Rímskeho dohovoru o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky⁴⁰. Pri rozhodovaní o viacerých položených otázkach týkajúcich sa článku 4 dohovoru Súdny dvor najprv pripomenul, že dohovor bol uzatvorený s cieľom pokračovať v právnom zjednotení medzinárodného súkromného práva, ktoré začal Bruselský dohovor o súdnej príslušnosti a výkone rozhodnutí⁴¹. Podľa Rímskeho dohovoru si zmluvné strany môžu slobodne zvoliť rozhodné právo pre zmluvu, ktorú uzatvárajú. V prípade, ak nedošlo k voľbe rozhodného práva, zmluva sa spravuje právnym poriadkom štátu, s ktorým má najužšiu väzbu. Dohovor okrem iného stanovuje všeobecnú domnienku v prospech pobytu zmluvnej strany, ktorá dodáva charakteristické plnenie a osobitné hraničné ukazovatele, najmä pre zmluvu o preprave tovaru. V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že hraničný ukazovateľ uvedený v článku 4 ods. 4 uvedeného dohovoru sa uplatní na iné zmluvy o prevádzke dopravného prostriedku než zmluvu na jednu cestu len v prípade, keď hlavným predmetom zmluvy nie je len samotné poskytnutie dopravného prostriedku, ale aj preprava tovaru ako taká. Okrem toho Súdny dvor uviedol, že článok 4 ods. 5 tohto dohovoru sa má vykladať v tom zmysle, že ak z celkových okolností jasne vyplýva, že zmluva má užšiu väzbu s iným štátom, než je štát určený podľa domnienok uvedených v článku 4 ods. 2 až 4 uvedeného dohovoru, prislúcha súdu neuplatniť tieto ukazovatele a uplatniť právo štátu, s ktorým má zmluva najužšiu väzbu. Na záver Súdny dvor rozhodol, že časť zmluvy sa môže výnimočne spravovať iným právom, než je právo, ktoré sa uplatňuje na zvyšok zmluvy, keď predmet tejto časti zmluvy má autonómny charakter.

Výklad nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (nariadenie Brusel I)⁴² a Dohovoru z 27. septembra 1968 o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Bruselský dohovor) tiež viedli k viacerým rozsudkom, ktoré si zasluhujú pozornosť. Vec Apostolides (rozsudok z 28. apríla 2009, C-420/07) má svoj pôvod v rozdelení Cypru po intervencii tureckých jednotiek v roku 1974. Cyperská republika, ktorá vstúpila do Európskej únie v roku 2004, vykonáva účinnú správu len v južnej časti ostrova, pričom v severnej časti vznikla Turecká republika severného Cypru, ktorá bola uznaná len Tureckom. Za týchto podmienok protokol pripojený k aktu o pristúpení Cyperskej republiky odkladá uplatňovanie práva Spoločenstva v tých oblastiach, v ktorých vláda Cyperskej republiky nevykonáva účinnú správu. Vnútroštátny súd, ktorým je súd Spojeného kráľovstva, rozhodujúc o veci, v ktorej sa cyperský štátny príslušník domáhal uznania a vykonania dvoch rozsudkov, ktorými bola dvom britským štátnym príslušníkom uložená povinnosť vypratať nehnuteľnosť nachádzajúcu sa v severnej časti ostrova, ktoré vydal súd so sídlom v južnej časti ostrova, položil Súdnemu dvoru viacero otázok týkajúcich sa výkladu a aplikácie nariadenia č. 44/2001. Súdny dvor najprv pripomenul, že výnimka stanovená protokolom nebráni uplatneniu nariadenia č. 44/2001 na rozhodnutie vydané cyperským súdom so sídlom v oblasti spravovanej vládou, ktoré sa ale týka nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v severnej oblasti. Ďalej Súdny dvor skonštatoval, že skutočnosť, že nehnuteľnosť sa nachádza v oblasti, v ktorej vláda nevykonáva účinnú správu, a preto sporné rozhodnutia nemôžu byť v praxi vykonané na mieste, kde sa nehnuteľnosť nachádza, nebráni uznaniu a výkonu rozhodnutí v inom členskom štáte. Článok 22 bod 1 nariadenia č. 44/2001 sa teda týka medzinárodnej súdnej právomoci členských štátov, a nie ich vnútornej súdnej právomoci. Súdny dvor tiež

⁴⁰ Dohovor o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky otvorený na podpis v Ríme 19. júna 1980 (Ú. v. ES L 266, s. 1).

⁴¹ Bruselský dohovor z roku 1968 o súdnej príslušnosti a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32).

⁴² Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

pripomenul, že pokiaľ ide o výhradu založenú na verejnom poriadku členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada, súd nemôže bez toho, aby sa tým spochybnil účel nariadenia č. 44/2001, odmietnuť uznať rozhodnutie pochádzajúce z iného členského štátu len z dôvodu, že sa domnieva, že bolo nesprávne uplatnené vnútroštátne právo alebo právo Spoločenstva. V tejto situácii sa výnimka môže uplatniť, len pokiaľ uvedené nesprávne právne posúdenie znamená, že uznanie alebo výkon rozhodnutia v členskom štáte predstavuje zjavné porušenie právnej normy, ktorá má vo vnútornom právnom poriadku dotknutého členského štátu zásadný význam. Na záver Súdny dvor rozhodol, že uznanie alebo výkon rozhodnutia pre zmeškanie nemožno odmietnuť, pokiaľ odporca mohol podať proti rozhodnutiu pre zmeškanie opravný prostriedok a tento opravný prostriedok mu umožnil tvrdiť, že písomnosť, ktorou sa začína konanie, alebo rovnocenná písomnosť mu nebola doručená v dostatočnom čase a takým spôsobom, aby si mohol zabezpečiť obhajobu.

Vo veci Allianz (pôvodne Riunione Adriatica di Sicurta) (rozsudok z 10. februára 2009, C-185/07) Súdny dvor rozhodol, že vydanie súdneho príkazu súdom členského štátu, ktorým sa zakazuje osobe začať konanie alebo pokračovať v konaní na súdoch v inom členskom štáte („anti-suit injunction“⁴³) z dôvodu, že takéto konanie je v rozpore s rozhodcovskou zmluvou, nie je v súlade s nariadením č. 44/2001. Súdny dvor pripomenul, že konanie, ktoré sa končí prijatím „anti-suit injunction“, nepatrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, ale môže mať následky, ktoré zasahujú do jeho potrebného účinku. Zvlášť je to tak v prípade, ak takéto konanie bráni súdu iného členského štátu vykonávať svoje právomoci, ktoré mu zveruje nariadenie č. 44/2001. Súdny dvor teda rozhodol, že ak na základe predmetu sporu, teda povahy práv, ktoré sú predmetom ochrany, konanie patrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, potom predbežná otázka o uplatniteľnosti rozhodcovskej doložky taktiež patrí do pôsobnosti tohto nariadenia. Z uvedeného vyplýva, že námietka právomoci založená na existencii rozhodcovskej doložky patrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001 a prináleží výlučne súdu rozhodnúť o tejto námietke, ako aj o svojej vlastnej právomoci podľa uvedeného nariadenia. Zabrániť prostredníctvom „anti-suit injunction“ súdu členského štátu, ktorý má za normálnych okolností právomoc vyriešiť spor v súlade s nariadením č. 44/2001, rozhodnúť o aplikácii tohto nariadenia v spore, ktorý mu bol predložený, nevyhnutne znamená odňať mu právomoc rozhodnúť o svojej vlastnej právomoci. „Anti-suit injunction“ teda nerešpektuje všeobecnú zásadu, podľa ktorej každý súd sám určuje v zmysle pravidiel, ktoré musí aplikovať, či má právomoc vyriešiť spor, ktorý sa mu predložil. Okrem toho „anti-suit injunction“ podkopáva dôveru, ktorú členské štáty vzájomne priznávajú svojim súdnym systémom a orgánom. „Anti-suit injunction“ preto nie je v súlade s nariadením č. 44/2001.

Na pôsobnosť nariadenia č. 44/2001 bola sústredená pozornosť aj vo veci SCT Industri (rozsudok z 2. júla 2009, C-111/08). Súdny dvor v nej rozhodol, že uvedené nariadenie sa neuplatní na žalobu o určenie vlastníckeho práva podanú v rámci konkurzného konania. Konkrétne, vzhľadom na úzke spojenie konkurzného konania a žaloby o zrušenie prevodu obchodných podielov vykonaného správcom konkurznej podstaty v rámci konkurzného konania uvedená žaloba patrí pod výnimku nariadenia č. 44/2001, ktorá sa uplatňuje na konkurzy.

Po veci Color Drack (rozsudok z 3. mája 2007, C-386/05, Zb. s. I-3699), v ktorej Súdny dvor riešil otázku zmlúv o predaji tovaru so stanovením viacerých miest dodania, sa vo veci Rehder (rozsudok z 9. júla 2009, C-204/08) zaoberal zmluvami o poskytovaní služieb, ktoré stanovili viaceré miesta plnenia, a to konkrétne zmluvami o leteckej preprave. Súdny dvor rozhodol, že pravidlo osobitnej právomoci v zmluvných veciach, uvedené v článku 5 bode 1 nariadenia č. 44/2001 zodpovedá cieľu blízkosti a je odôvodnené existenciou úzkej väzby medzi zmluvou a súdom príslušným na jej preskúmanie. V prípade väčšieho počtu miest poskytnutia služieb v rôznych členských štátoch je

⁴³ Pozri tiež rozsudok Súdného dvora z 27. apríla 2004, Turner, C-159/02, Zb. s. I-3565.

potrebné z hľadiska cieľov blízkosti a predvídateľnosti zistiť miesto, ktoré zabezpečuje najtesnejšiu väzbu medzi predmetnou zmluvou a príslušným súdom, najmä tým, kde podľa zmluvy sa má uskutočniť hlavné plnenie služieb. V prípade leteckej prepravy osôb z jedného členského štátu do iného členského štátu uskutočnenej na základe zmluvy uzavretej s jedinou leteckou spoločnosťou príslušným súdom na rozhodnutie o návrhu na náhradu škody na základe tejto zmluvy o preprave a na základe nariadenia č. 261/2004⁴⁴, ktorým sa ustanovujú spoločné pravidlá systému náhrad a pomoci cestujúcim, je súd podľa voľby žalobcu, v obvode ktorého sa nachádza miesto odletu alebo miesto priletu lietadla.

V rozsudku z 2. apríla 2009, Gambazzi (C-394/07), Súdny dvor rozhodoval o pojme „rozhodnutie“ v zmysle ustanovení Bruselského dohovoru o uznaní a výkone rozhodnutí a tiež o dosahu odmietnutia uznať a vykonať rozhodnutie z dôvodu porušenia verejného poriadku dožiadaného štátu. Súdny dvor najprv rozhodol, že rozsudok a uznesenie vydané pre zmeškanie sú „rozhodnutiami“, pokiaľ sú vydané v občianskoprávnom konaní, na ktoré sa v zásade vzťahuje zásada kontradiktórnosti. Článok 25 Bruselského dohovoru upravuje všetky rozhodnutia vydané súdnymi orgánmi zmluvných štátov bez ohľadu na jeho označenie. Na to, aby tieto súdne rozhodnutia patrili do pôsobnosti dohovoru, postačuje, že predtým, než došlo k podaniu návrhu na ich uznanie alebo výkon, boli alebo mohli byť predmetom kontradiktórneho dokazovania v štáte, ktorý ich vydal. Súdny dvor spresnil, že skutočnosť, že súd rozhodoval tak, akoby sa žalovaný, ktorý sa riadne dostavil na pojednávanie, nezúčastnil konania, nepostačuje na to, aby bolo možné spochybniť kvalifikáciu „rozhodnutia“. Ďalej Súdny dvor rozhodol, že súd dožiadaného štátu môže vzhľadom na výhradu týkajúcu sa verejného poriadku zohľadniť skutočnosť, že súd štátu, ktorý rozhodnutie vydal, rozhodol o nárokoch žalobcu bez vypočutia žalovaného, ktorý sa riadne dostavil na pojednávanie v konaní, ale ktorý bol uznesením vylúčený z konania z dôvodu, že si nesplnil povinnosti, ktoré mu vyplývajú zo skorších uznesení prijatých v rámci toho istého konania. Výhradu verejného poriadku možno uplatniť, ak sa ukáže, že opatrenie o vylúčení je zjavným a neprimeraným porušením práva žalovaného byť vypočutý. Vnútroštátny súd musí preskúmať nielen podmienky, na základe ktorých boli prijaté rozhodnutia, o ktorých výkon sa žiada, ale aj podmienky, na základe ktorých boli prijaté súdne príkazy, konkrétne musí overiť, či boli žalovanému poskytnuté právne prostriedky, a zistiť, či žalovaný dostal možnosť byť vypočutý.

Súdny dvor tiež podal výklad niektorých ustanovení nariadenia č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie č. 1347/2000⁴⁵. Na prvom mieste treba spomenúť vec Hadadi (rozsudok zo 16. júla 2009, C-168/08), v ktorej Súdny dvor rozhodoval o kritériu štátnej príslušnosti pri výbere príslušného súdu v rozvodových veciach. V danej veci išlo o manželov, ktorí mali obaja dvojakú francúzsko-maďarskú štátnu príslušnosť, pričom každý z nich podal návrh na rozvod v jednej z týchto dvoch krajín. Súdny dvor najprv konštatoval, že nariadenie č. 2201/2003 nerozlišuje medzi tým, či určitá osoba má jednu alebo viacero štátnych príslušností. V dôsledku toho ustanovenie tohto nariadenia, stanovujúce právomoc súdov členského štátu podľa štátnej príslušnosti manželov, sa nemôže vykladať rozdielne podľa toho, či dvaja manželia majú spoločnú dvojakú štátnu príslušnosť alebo či majú len jednu, rovnakú štátnu príslušnosť. Keď dvaja manželia majú jednak štátnu príslušnosť členského štátu súdu, na ktorý bol podaný návrh, a jednak aj štátnu príslušnosť iného členského štátu, súd, ktorý začal konať, musí zohľadniť, že manželia majú tiež štátnu príslušnosť

⁴⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 z 11. februára 2004, ktorým sa ustanovujú spoločné pravidlá systému náhrad a pomoci cestujúcim pri odmietnutí nástupu do lietadla, v prípade zrušenia alebo veľkého meškania letov a ktorým sa zrušuje nariadenie č. 295/91 (Ú. v. EÚ L 46, s. 1; Mim. vyd. 07/008, s. 10).

⁴⁵ Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).

iného členského štátu a že súdy tohto posledného členského štátu by mohli byť príslušné podľa uvedeného nariadenia. Súdny dvor ďalej zdôraznil, že pravidlá právomoci v rozvodových veciach upravené uvedeným nariadením spočívajú na viacerých objektívnych alternatívnych kritériách a medzi právomocami neexistuje nijaká hierarchia. Spoločná existencia viacerých súdnych právomocí sa pripúšťa bez toho, aby medzi nimi bola stanovená nejaká hierarchia. Súdny dvor uzavrel, že ak majú obaja manželia štátnu príslušnosť dvoch rovnakých členských štátov, nariadenie bráni tomu, aby bola vylúčená právomoc súdov jedného z týchto členských štátov z dôvodu, že navrhovateľa s týmto štátom nič iné nespája. Súdny dvor ďalej spresnil, že súdy členských štátov, ktorých štátnymi príslušníkmi sú manželia, majú podľa tohto nariadenia právomoc rozhodovať, pričom manželia si môžu vybrať súd členského štátu, ktorý bude rozhodovať vo veci.

V druhom rade vo veci A (rozsudok z 2. apríla 2009, C-523/07) Súdny dvor po prvýkrát vykladal pojem „obvyklý pobyt“ dieťaťa ako kritérium právomoci súdov v oblasti rodičovských práv a povinností. Nariadenie č. 2201/2003 neobsahuje žiadny výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť zmysel a rozsah pôsobnosti pojmu „obvyklý pobyt“, Súdny dvor rozhodol, že ide o autonómny pojem. Vzhľadom na kontext a cieľ tohto nariadenia obvyklému pobytu zodpovedá miesto, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Treba vziať do úvahy najmä trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu na území členského štátu a presťahovanie rodiny do tohto štátu, štátnu príslušnosť dieťaťa, miesto a podmienky školskej dochádzky, jazykové znalosti, ako aj rodinné a sociálne väzby, ktoré dieťa udržiava v tomto štáte. Súdny dvor ďalej podčiarkol, že je na vnútroštátnom súde, aby určil, kde má dieťa obvyklý pobyt, majúci na pamäti všetky skutkové okolnosti, ktoré sú charakteristické pre každý prípad. Okrem toho Súdny dvor spresnil režim naliehavých alebo ochranných opatrení v zmysle článku 20 nariadenia č. 2201/2003. Vnútroštátny súd môže prijať tieto opatrenia, ak sú dané opatrenia naliehavé, pričom musia byť prijaté vo vzťahu k osobám nachádzajúcim sa v dotknutom členskom štáte a musia mať dočasný charakter. Výkon týchto opatrení, prijatých na ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa, ako aj ich záväzný charakter určuje vnútroštátne právo. Po vykonaní ochranných opatrení vnútroštátne súdy nie sú povinné postúpiť vec príslušným súdom iného členského štátu. Napriek tomu, ak si to vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, vnútroštátny súd, ktorý sa vyhlásil za nepríslušný, musí o týchto opatreniach informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

Doručovanie notárskych zápisníc vypracovaných mimo súdneho konania bolo predmetom rozsudku z 25. júna 2009, Roda Golf & Beach Resort (C-14/08). Súdny dvor v tomto rozsudku rozhodol, že pojem „mimosúdna písomnosť“ v zmysle článku 16 nariadenia (ES) č. 1348/2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch⁴⁶ je pojmom práva Spoločenstva. Cieľ Amsterdamskej zmluvy vytvoriť priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorý tak Spoločenstvu dáva novú dimenziu, a prenos režimu umožňujúceho prijatie opatrení patriacich do oblasti súdnej spolupráce v občianskych veciach s cezhraničným prvkom zo Zmluvy EÚ do Zmluvy ES preukazujú vôľu členských štátov zakotviť takéto opatrenia v právnom poriadku Spoločenstva a upevniť tak zásadu ich autonómneho výkladu. Súdny dvor rozhodol, že doručovanie notárskej zápisnice mimo súdneho konania patrí do pôsobnosti nariadenia č. 1348/2000. Keďže cieľom systému doručovania v rámci Spoločenstva je správne fungovanie vnútorného trhu, súdna spolupráca uvádzaná článkom 65 ES a nariadením č. 1348/2000 nemôže byť obmedzená iba na súdne konania. Táto spolupráca sa môže prejavovať aj mimo takeého konania, keďže má cezhraničný dosah a je potrebná pre správne fungovanie vnútorného trhu. Súdny dvor spresnil, že táto široká koncepcia pojmu mimosúdnej písomnosti nepredstavuje neprimerané finančné bremeno vzhľadom na zdroje vnútroštátnych súdov, pretože na jednej strane členské štáty môžu tiež určiť za odosielajúce orgány alebo prijímajúce orgány iné subjekty ako tieto súdy a na

⁴⁶ Nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 (Ú. v. EÚ L 160, s. 37).

druhej strane členské štáty môžu stanoviť možnosť vykonávať doručovanie osobám s bydliskom v inom členskom štáte priamo poštou.

Policijná a súdna spolupráca v trestných veciach

Vo veci Wolzenburg (rozsudok zo 6. októbra 2009, C-123/08) bola Súdnemu dvoru položená otázka súladu vnútroštátneho právneho predpisu, ktorý stanovuje rozdielne zaobchádzanie medzi vnútroštátnymi štátnymi príslušníkmi a štátnymi príslušníkmi z iných členských štátov v súvislosti s odmietnutím výkonu európskeho zatykača s právom Únie. Holandský právny predpis, ktorým sa vykonáva rámcové rozhodnutie 2002/584/SVV o európskom zatykači⁴⁷, na rozdiel od toho, čo upravuje pre holandských občanov, stanovuje výnimku z tohto výkonu pre občanov iných členských štátov len v tých prípadoch, ak mali títo občania v Holandsku legálny pobyt počas nepretržitého obdobia piatich rokov a majú povolenie na trvalý pobyt. Súdny dvor najprv skonštatoval, že článok 12 prvý odsek ES sa aplikuje, pretože členské štáty nemôžu v rámci vykonania rámcového rozhodnutia prijatého na základe Zmluvy EÚ porušiť právo Spoločenstva, konkrétne ustanovenia Zmluvy ES o slobode priznanej každému občanovi Únie slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov. Súdny dvor ďalej uviedol, že článok 4 bod 6 rámcového rozhodnutia má byť vykladaný v tom zmysle, že pokiaľ ide o občana Únie, vykonávajúci členský štát nemôže okrem požiadavky týkajúcej sa dĺžky trvania pobytu podmieniť uplatnenie dôvodu pre nevykonanie uvedeného zatykača splnením ďalších administratívnych požiadaviek, ako napríklad požiadavky mať povolenie na trvalý pobyt. Súdny dvor dospel k záveru, že zásada zákazu diskriminácie stanovená v článku 12 ES nebráni vnútroštátnej právnej úprave vykonávajúceho členského štátu, podľa ktorej príslušný súdny orgán tohto štátu odmietne vykonať európsky zatykač vydaný proti jednému z jeho štátnych príslušníkov na účely výkonu trestu odňatia slobody, zatiaľ čo takéto odmietnutie, ak ide o štátneho príslušníka iného členského štátu majúceho právo na pobyt ako občana Únie, podlieha podmienke, že mal legálny pobyt počas nepretržitého obdobia piatich rokov na území tohto vykonávajúceho členského štátu. Súdny dvor pri odôvodnení tohto záveru zdôraznil, že cieľom tejto podmienky je na jednej strane ubezpečiť sa, že štátny príslušník iného členského štátu je dostatočne začlenený vo vykonávajúcom členskom štáte, a na druhej strane, že táto podmienka nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie tohto cieľa.

⁴⁷ Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. ES L 190, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34).